

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.8.4.2024

Pani
Martyna Tyszczyk-Sołtysik
Dyrektor
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Zawierciu

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zawierciu
ul. Piłsudskiego 47
42-400 Zawiercie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/056 Funkcjonowanie opieki nad osobami starszymi z chorobami neurodegeneracyjnymi oraz
wsparcie ich opiekunów

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zawierciu ¹ , 42-400 Zawiercie, ul. Piłsudskiego 47.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Martyna Tyszczak – Sołtysik, Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zawierciu od 19 sierpnia 2020 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Realizacja zadań w zakresie usług społecznych na rzecz osób starszych z chorobami neurodegeneracyjnymi oraz wsparcia ich opiekunów i osiągnięcie planowanych efektów tych działań.
Okres objęty kontrolą	Lata 2022-2024 (do dnia zakończenia kontroli ²) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, o ile miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	1. Anna Loppe, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/72/2024 z 21 marca 2024 r. 2. Krzysztof Sokół, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/73/2024 z 21 marca 2024 r.

(akta kontroli str.1-5)

¹ Dalej: MOPS lub Ośrodek.

² Tj. do dnia 27 czerwca 2024 r.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

MOPS podejmował w latach 2022-2024 inicjatywy polegające na uczestnictwie w programach skierowanych do osób starszych, takich jak: „Program Wieloletni Senior+ na lata 2021-2025”⁵, program „Korpus Wsparcia Seniorów”⁶, program „Opieka 75+” oraz: „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej”⁷, „Opieka Wytchnieniowa”⁸ i „Zawierciański Senior – Aktywnie!”. MOPS prawidłowo realizował ww. programy. Wyjątkiem były niedostateczne działania promocyjne przy realizacji Programu Korpus Wsparcia Seniorów⁹. Na szczególne wyróżnienie i pozytywną ocenę zasługuje prowadzenie, w ramach Programu Senior+, ośrodków wsparcia: „Dziennego Domu Senior+”¹⁰ oraz „Klubu Senior+”.

Działalność MOPS w ww. zakresie skierowana była do osób starszych, bez wyodrębnienia specjalnej kategorii osób z chorobami neurodegeneracyjnymi. Jednak, zgodnie z informacją udzieloną NIK przez Dyrektora Śląskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia w Katowicach¹¹ ponad 90% osób starszych zamieszkałych na terenie Gminy Zawiercie i korzystających ze świadczeń medycznych w okresie objętym kontrolą cierpiało na choroby neurodegeneracyjne. Stąd działania MOPS ukierunkowane w stronę osób starszych można, zdaniem NIK, utożsamić z działaniami także na rzecz osób z chorobami neurodegeneracyjnymi.

MOPS prowadził diagnozę sytuacji osób starszych oraz ich opiekunów na terenie Gminy Zawiercie¹², a wnioski z niej wynikające były wykorzystywane przy planowaniu działań pomocowych dla tej grupy mieszkańców. Diagnoza została przedstawiona w „Programie Wspierania Osób Starszych i z Niepełnosprawnościami dla Miasta Zawiercie na lata 2022-2026”¹³. Nie wszystkie zadania określone w tym programie zostały zrealizowane, czego przykładem było nieutworzenie profilowanej placówki wsparcia dziennego dla osób z chorobą Alzheimera.

W obowiązujących w okresie objętym kontrolą dokumentach: „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zawiercie na lata 2014-2022”¹⁴ oraz „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030”¹⁵ przewidziano działania na rzecz osób starszych. Jednak do dnia 27 czerwca 2024 r.¹⁶ nie powołano Zespołu Zarządzającego „Strategią na lata 2023-2030”¹⁷, co należy ocenić jako postępowanie nierzetelne.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: Program Senior+.

⁶ Dalej: Program KWS.

⁷ Dalej: Program AOOD.

⁸ Dalej: Program OW.

⁹ Dalej: KWS.

¹⁰ Dalej: DDS+.

¹¹ Dalej: Dyrektor ŚOW NFZ.

¹² Dalej: Gmina.

¹³ Przyjętego uchwałą Nr LX/779/22 Rady Miejskiej w Zawierciu z dnia 30 marca 2022 r. Dalej: Program Wspierania Osób Starszych.

¹⁴ Pierwotnie Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zawiercie obowiązywała na lata 2014-2020. Została następnie przedłużona do 2022 r. Uchwałą Nr XXXVI/421/20 Rady Miejskiej w Zawierciu z 27 listopada 2020 r. w sprawie zmiany uchwały Nr VLVI/469/14 Rady Miejskiej w Zawierciu z dnia 26 marca 2014 r. w sprawie uchwalenia Strategii rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zawiercie na lata 2014-2020. Dalej: Strategia na lata 2014-2022.

¹⁵ Dalej: Strategia na lata 2023-2030.

¹⁶ Tj. do dnia zakończenia czynności kontrolnych w MOPS.

¹⁷ Dalej: Zespół Zarządzający.

Jako nierzetelne działanie NIK ocenia niesporządzenie przez Dyrektora MOPS, do dnia zakończenia czynności kontrolnych w MOPS¹⁸, sprawozdań z działalności MOPS za lata 2022 i 2023 oraz nieprzedstawienie (do tego dnia) Radzie Miejskiej w Zawierciu¹⁹, potrzeb w zakresie pomocy społecznej, co stanowiło naruszenie przepisu art. 110 ust. 9 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej²⁰.

MOPS umożliwił osobom starszym korzystanie z różnych form pomocy społecznej, takich jak: usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone w miejscu zamieszkania, usługi opiekuńcze i posiłki świadczone w ośrodkach wsparcia oraz wsparcie w mieszkaniach wspomaganych. MOPS również kierował oraz umieszczał osoby starsze w domach pomocy społecznej²¹.

W latach 2022-2023 w ramach udzielanych świadczeń przez MOPS na terenie Gminy funkcjonował jeden rodzinny dom pomocy²². Ośrodek nie rozeznał warunków do prowadzenia RDP przed podpisaniem umowy na jego prowadzenie, co w ocenie NIK było działaniem nierzetelnym. W rezultacie osoby skierowane do RDP mieszkały w pomieszczeniach, które nie spełniały warunków określonych w § 6 ust. 1 pkt 1 lit. b), c) i d) rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie rodzinnych domów pomocy²³, w szczególności w zakresie przystosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Ponadto cztery decyzje, wydane przez Dyrektora MOPS działającą z upoważnienia Prezydenta Miasta Zawiercie²⁴, o skierowaniu do RDP zostały wydane z naruszeniem przepisów § 4 ust. 3, § 6 ust. 2 i 3 oraz § 7 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie rodzinnych domów pomocy, a dodatkowo trzy spośród tych czterech decyzji zostały wydane z naruszeniem § 7 ust. 1 cytowanego rozporządzenia.

W przypadku jednego spośród 60 zbadanych postępowań administracyjnych w sprawie udzielenia przez MOPS świadczeń określonych w art. 50-54 ustawy o pomocy społecznej stwierdzono przekroczenie miesięcznego terminu załatwienia sprawy. Ponadto MOPS nie zawiadomił strony o tym, że ww. sprawa nie będzie załatwiona w terminie określonym w art. 35 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego²⁵ i nie podał przyczyny zwłoki oraz nowego terminu załatwienia sprawy, co naruszało warunki załatwiania spraw określone w art. 35 § 3 i 36 § 1 Kpa.

W ocenie NIK, MOPS w niedostateczny sposób informował osoby starsze oraz ich opiekunów o możliwości skorzystania z programu KWS. MOPS w bardzo ograniczonym stopniu wykonywał działania promocyjno-informacyjne. Ograniczył się bowiem do zamieszczania informacji na stronach internetowych oraz rozwieszenia plakatów promocyjnych w jednostkach podległych Ośrodkowi. Nie stosował natomiast innych sposobów informowania mieszkańców Gminy w ww. zakresie w miejscach ogólnodostępnych.

¹⁸ Tj. do 27 czerwca 2024 r.

¹⁹ Dalej: RM.

²⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 1283, dalej: ustawa o pomocy społecznej.

²¹ Dalej: DPS.

²² Dalej: RDP.

²³ Dz. U. z 2012 r., poz. 719., uchylone 28 lipca 2024 r.; dalej: rozporządzenie w sprawie rodzinnych domów pomocy.

²⁴ Dalej: Prezydent.

²⁵ Dz. U. z 2024 r., poz. 572, dalej Kpa.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe²⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Realizacja zadań w zakresie usług społecznych na rzecz osób starszych z chorobami neurodegeneracyjnymi oraz wsparcia ich opiekunów i osiągnięcie planowanych efektów tych działań

Opis stanu faktycznego

1.1 Rozpoznanie przez MOPS sytuacji osób starszych z chorobami neurodegeneracyjnymi na terenie Gminy Zawiercie

Na terenie Gminy były zameldowane na pobyt stały wg stanu na 31 grudnia 2022 r., 31 grudnia 2023 r. i 31 marca 2024 r. odpowiednio: 45 243 osoby (w tym 14 501 osób w wieku 60+), 44 527 osób (w tym 14 483 w wieku 60+) i 44 353 osoby (w tym 14 539 w wieku 60+).

(akta kontroli str. 2544-2545)

Zgodnie z informacją udzieloną przez Dyrektora ŚOW NFZ wg stanu na 31 grudnia 2022 r., 31 grudnia 2023 r. i 31 marca 2024 r. ogółem korzystało ze świadczeń medycznych odpowiednio: 39 251 osób (w tym 14 060 w wieku 60+), 38 778 (w tym 14 045 w wieku 60+) i 29 722 (w tym 11 946 w wieku 60+) zamieszkałych na terenie Gminy Zawiercie.

Ogółem wg stanu na 31 grudnia 2022 r., 31 grudnia 2023 r. i 31 marca 2024 r. korzystało ze świadczeń medycznych odpowiednio: 447 osób (w tym 422, tj. 94,4% w wieku 60+), 425 osób (w tym 404, tj. 95,1% w wieku 60+) i 262 osoby (w tym 250, tj. 95,4% w wieku 60+), u których zdiagnozowano choroby neurodegeneracyjne²⁷ jako rozpoznanie główne lub współistniejące.

(akta kontroli str. 2546-2549)

MOPS przeprowadził diagnozę sytuacji osób starszych i ich opiekunów²⁸ na terenie Gminy. Diagnoza dotyczyła osób starszych ogółem, bez wyszczególnienia konkretnych grup, takich jak osoby starsze z chorobami neurodegeneracyjnymi. Diagnoza została opracowana w ramach „Programu Wspierania Osób Starszych”. Program ten miał być realizowany w ramach systemu pomocy społecznej, przy współpracy z lokalnym samorządem, podmiotami ochrony zdrowia, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami zajmującymi się sprawami osób starszych i z niepełnosprawnościami. Podmiotem odpowiedzialnym za koordynację i monitorowanie realizacji „Programu Wspierania Osób Starszych” był MOPS.

Diagnoza została opracowana przez MOPS przy wsparciu podmiotu zewnętrznego, z którym zawarto umowę²⁹ na realizację usług doradczych. Zgodnie z § 1 tej umowy doradztwo dotyczyło m.in. diagnozy głównych problemów, celów i kierunków działań, wykazu i charakterystyki głównych przedsięwzięć i obejmowało m.in. spotkania z członkami zespołu odpowiedzialnego za opracowanie programu.

„Program Wspierania Osób Starszych” został opracowany w oparciu o monitoring „Programu Wspierania Osób Starszych i z Niepełnosprawnościami dla Miasta

²⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

²⁷ Kod ICD: G 30 (choroba Alzheimera), G 20 (choroba Parkinsona), G 21 (parkinsonizm wtórny), F 00 zaburzenia psychoorganiczne wraz z zespołami objawowymi, spowodowane uszkodzeniami mózgu) i F02 (otępienie w przebiegu innych chorób sklasyfikowanych gdzie indziej).

²⁸ Dalej: Diagnoza.

²⁹ Nr 22/05/RC/2021 z 24 maja 2021 r.

Zawiercie na lata 2016-2020³⁰ oraz konsultacje i spotkania przeprowadzone z podmiotami zaangażowanymi w realizację zadań w obszarze wspierania osób starszych i z niepełnosprawnościami. Wykonano przegląd opinii, uwag i wskazówek zgłaszanych pracownikom socjalnym przez osoby korzystające z usług i poszukujące wsparcia.

Podstawą do opracowania Diagnozy były również informacje uzyskane przez pracowników socjalnych MOPS w ankietach przeprowadzonych w październiku 2021 r. wśród osób starszych objętych wsparciem MOPS. W ankietach zbierano dane dotyczące m.in. stopnia samodzielności, liczby osób w gospodarstwie domowym, źródeł i wysokości dochodu, nieformalnych opiekunów³¹, liczby osób cierpiących na choroby otępienne. Na podstawie przeprowadzonych wśród 407 osób starszych ankiet stwierdzono, że u 24 (tj. 5,9%) osób występowały choroby otępienne.

Dyrektor MOPS zorganizowała w 2021 r. spotkanie zespołu roboczego powołanego w celu projektowania działań zmierzających do opracowania „Programu Wspierania Osób Starszych”, na którym poruszana była problematyka związana z przedstawieniem diagnozy sytuacji osób starszych i osób z niepełnosprawnością oraz propozycji działań adresowanych do tej grupy osób. W spotkaniu uczestniczyli m.in.: Kierownik „Warsztatów Terapii Zajęciowej w Zawierciu”, Prezes „Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Zawierciu”, Prezes „Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej w Zawierciu”, Kierownik „Środowiskowego Domu Pomocy w Zawierciu”, pracownicy „Działu Obsługi Projektów” MOPS, Kierownik „Działu Usług Opiekuńczych” MOPS, Kierownik DDS+.

(akta kontroli str. 57-114, 188-264)

W Programie „Wspierania Osób Starszych”, którego głównym elementem była Diagnoza, przedstawione zostały dostrzeżone na podstawie zebranych danych tendencje oraz idące za nimi wnioski, m.in.:

1) Tendencja: „Społeczeństwo Miasta starzeje się. Seniorzy to coraz bardziej zróżnicowana grupa, zarówno pod względem stanu zdrowia, sprawności, samodzielności i umiejętności radzenia sobie ze zmianami, ale także pod względem finansowym, aktywności społecznej, utrzymywanych sieci społecznych (...). Wzrost liczby osób starszych (...) może wiązać się z koniecznością wprowadzania (...) kosztownych zmian w usługach społecznych (...).”

Wniosek: „Niezbędne jest (...) monitorowanie danych statystycznych i zgłaszanych potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami w Zawierciu. Potrzebne są (...) też aktualne dane na temat poziomu majątności seniorów oraz ich preferencji w zakresie zaspokajania własnych potrzeb (...).”

Wniosek ten był spójny z celem szczegółowym nr 1.4 Programu „Wspierania Osób Starszych”: „Monitorowanie, analizowanie i wnioskowanie o problemach osób starszych i z niepełnosprawnościami”.

MOPS w okresie objętym kontrolą monitorował i analizował sytuację osób starszych.

W związku z przygotowaniem oferty realizacji zadania zleconego w ramach Programu „Senior+”³², tj. zapewnienia funkcjonowania w 2024 r. „Klubu Senior+” oraz w związku z realizacją ww. wniosku, MOPS przeprowadził i opracował w 2023 r. „Diagnozę potrzeb i oczekiwań seniorów mieszkających na terenie Miasta Zawiercia”.

³⁰ Przyjętego uchwałą Nr XXX/282/16 Rady Miejskiej w Zawierciu z dnia 30 listopada 2026 r., <https://zawiercie.archiwum.bjp.net.pl/a12166.html>

³¹ Np. córka, syn, wnuk, sąsiad.

³² Program stanowiący załącznik do uchwały nr 191 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021-2025 (M.P. z 2021 r. poz. 10), dalej: Program Senior+.

W I kwartale 2024 r. pracownicy socjalni MOPS ponownie przeprowadzili ankiety wśród osób starszych objętych wsparciem MOPS. Zbierano dane dotyczące m.in. stopnia samodzielności, liczby osób w gospodarstwie domowym, źródeł i wysokości dochodu, nieformalnych opiekunów, liczby osób cierpiących na choroby otępienne³³. Na podstawie przeprowadzonych wśród 343 osób starszych ankiet stwierdzono, że u 18 (tj. 5,2%) osób występowały choroby otępienne, z czego u dziewięciu osób zdiagnozowano chorobę Alzheimera, a u pozostałych dziewięciu osób choroby takie występowały zdaniem ich bliskich.

2) Tendencja: „Do samodzielnej, aktywnej starości trzeba się przygotowywać, aby aktywność i dobry stan zdrowia utrzymać (...)”.

Wniosek: „Niezbędna jest edukacja gerontologiczna, przygotowująca do wejścia w wiek senioralny, popularyzacja i rozwój oferty edukacyjnej w zakresie prawidłowego żywienia i profilaktyki typowych chorób wieku starszego (...) przydatna jest wiedza na temat możliwych aktywności społecznych, dalszej edukacji, pracy społecznie użytecznej w formie wolontariatu osób starszych lub nawet świadczonej odpłatnie (...)”.

Wniosek ten był spójny z celem szczegółowym nr 1.5 „Prowadzenie edukacji gerontologicznej oraz działań profilaktycznych dla osób starszych i z niepełnosprawnościami. Aktualna informacja o usługach i organizacjach wspierających ww.” oraz zadaniami przypisanymi do tego celu:

1. „Propagowanie wiedzy gerontologicznej poprzez organizowanie spotkań edukacyjnych z seniorami oraz popularyzowanie tej wiedzy w publikacjach”.
2. „Propagowanie i wdrażanie działań zmierzających do upowszechnienia wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego”.
3. „Uruchomienie punktu informacyjnego lub infolinii w MOPS dla osób starszych i niepełnosprawnych”.

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że pracownicy Działu Usług Opiekuńczych „na bieżąco prowadzą rozmowy telefoniczne z osobami starszymi czy z niepełnosprawnościami oraz na bieżąco przyjmują klientów w swojej siedzibie. (...) Dział mieści się w odrębnym od MOPS budynku, spełniającym wymogi dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami, wyposażonym w windę. W tym samym miejscu mieści się również wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego oraz dyżuruje psycholog, co daje możliwość kompleksowego wsparcia oraz zapewnienia informacji dla osób starszych czy z niepełnosprawnościami od poniedziałku do piątku w godzinach od 7:00 do 15:00. Ponadto z uwagi na fakt, że w miejscu tym mieszczą się mieszkania wspomagane i opiekunowie mieszkań dyżurują 24 godziny na dobę, to w sytuacji gdy klient zjawi się po godzinie 15:00 również zostanie z nim przeprowadzona rozmowa, a następnie przekazane zostaną informacje Kierownikowi Działu Usług Opiekuńczych, który podejmie dalsze działania. (...) Ponadto zauważyć należy, że powołany został przez Prezydenta Miasta Zawiercie Pełnomocnik ds. osób starszych i z niepełnosprawnościami, który również prowadzi działania informacyjne względem wymienionej grupy osób (...)”.

MOPS podejmował działania w zakresie edukacji gerontologicznej oraz profilaktyki dla osób starszych i z niepełnosprawnościami.

W okresie objętym kontrolą w DDS+ oraz w „Klubie Senior+” organizowane były spotkania edukacyjne propagujące wiedzę gerontologiczną³⁴. W 2022 r. w DDS+

³³ W tym osób z postawioną diagnozą oraz osób niezdiagnozowanych, które zdaniem ich bliskich wykazywały zachowania świadczące o występowaniu tych chorób.

³⁴ Np. Zorganizowano dla osób starszych w Powiatowej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Zawierciu prelekcję o zdrowym żywnieniu. W kwietniu 2023 r. odbyło się, we współpracy z Pedagogiczną Biblioteką Wojewódzką w Katowicach z Filią z Zawierciu, spotkanie z cyklu „Zdrowy

działała „Letnia Akademia Seniora”, w ramach której podopieczni mogli uczestniczyć w bezpłatnym kursie online obejmującym tematy zdrowotne dla osób w dojrzałym wieku³⁵.

MOPS, we współpracy z jednym z wydawnictw, wydrukował i rozdystrybuował pomiędzy mieszkańcami Miasta broszurę informacyjną, której treść dotyczyła m.in. zagrożeń dla seniorów związanych z pandemią COVID-19. W broszurze poruszona została również kwestia depresji w wieku emerytalnym.

MOPS wdrażał w latach 2022-2024 działania zmierzające do upowszechnienia wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego. Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego znajdowała się w budynku MOPS przy ul. Niedziałkowskiego 22 w Zawierciu. Ze sprzętu rehabilitacyjnego mogli bezpłatnie korzystać mieszkańcy Zawiercia³⁶ na podstawie złożonego wniosku. W okresie objętym kontrolą MOPS informował o możliwości wypożyczenia sprzętu za pośrednictwem Internetu³⁷. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że informacje o możliwości wypożyczenia sprzętu rehabilitacyjnego przekazywane były również przez asystentów rodziny, pracowników socjalnych i opiekunki pracujące w środowisku.

3) Tendencja: „(...) możliwość dziennego pobytu w placówce osób cierpiących na choroby typu otępiennego np. chorobę Alzheimera (...)”.

Wniosek: „Rośnie zapotrzebowanie społeczne na utworzenie placówki profilowanej, zapewniającej dzienną opiekę i aktywizację osobom z otępieniem różnego pochodzenia, która jednocześnie odciążałaby ich opiekunów”.

Wniosek ten był spójny z zadaniem „Utworzenie profilowanej placówki wsparcia dziennego dla osób z chorobą Alzheimera”, wymienionym w ramach celu szczegółowego nr 1.2 Programu Wspierania Osób Starszych: „Tworzenie placówek wsparcia zapewniających dzienną i całodobową opiekę dla osób starszych i z niepełnosprawnościami (...)”.

W okresie objętym kontrolą nie utworzono profilowanej placówki wsparcia dziennego dla osób z chorobą Alzheimera. W Programie Wspierania Osób Starszych na realizatora ww. zadania wyznaczono m.in. MOPS.

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że: „(...) Obecnie trwają we współpracy ze Środowiskowym Domem Samopomocy prace nad tym, by placówka dziennego wsparcia dla osób z chorobami neurodegeneracyjnymi powstała w naszym mieście. Mają to umożliwić projekty zewnętrzne dające szansę na pozyskanie środków na utworzenie tego rodzaju miejsca. Opracowywana diagnoza, która została opisana powyżej stanowi element tych prac i jej zadaniem jest dookreślenie potrzeb w tym obszarze”. Podała ponadto, że „(...) Środowiskowy Dom Samopomocy³⁸ ma możliwość ubiegania się

i bezpieczny senior”. W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele Delegatury Śląskiego Oddziału NFZ w Częstochowie, którzy pomogli seniorom w utworzeniu profilu zaufanego a także Europejskiej Karty Ubezpieczenia Zdrowotnego. W sierpniu 2023 r. oraz w kwietniu 2024 r. w DDS+ odbyło się profilaktyczne badanie słuchu wszystkich podopiecznych. Osoby z firmy zewnętrznej, przeprowadzające badanie, tłumaczyły seniorom niejasności związane z problemami słuchu oraz zachęcały do profilaktyki dotyczącej badań słuchu, jak również ewentualnego dalszego leczenia, w Klubie Senior+ odbyło się spotkanie z przedstawicielem medycznym z podmiotu zajmującego się medyczną diagnostyką obrazową, który miał prelekcję o pozytywnym wpływie rehabilitacji oraz możliwościach jakie daje rehabilitacja domowa. Następnie pokazał uczestnikom techniki ćwiczeń oddechowych.

³⁵ Letnia Akademia Seniora - ABCsenior.com

³⁶ Osoby o ograniczonej sprawności organizmu, w tym osoby chore, niesamodzielne, zależne, niepełnosprawne, będące w trudnej sytuacji zdrowotnej i socjalno-bytowej.

³⁷ <https://www.mopszawiercie.pl/kategorie/wypoz-sprzet-rehab>

³⁸ Dalej: ŚDS.

o dodatkowe środki na poszerzenie liczby miejsc w obecnie funkcjonującej placówce, albo w przypadku takiej konieczności stworzenia filii ŚDS o profilu C³⁹ (...)."

(akta kontroli str. 57, 60-64, 101-114, 235-264, 285, 762-766, 992, 2496-2540, 3113, 3115-3116)

Dyrektor MOPS wyjaśniła ponadto, że: „Na dzień pisania programu Środowiskowy Dom Samopomocy znajdował się w strukturze Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Z uwagi na ten fakt, to MOPS był wskazany jako podmiot, który mógłby dążyć do pozyskania środków na taką placówkę. Jednakże z uwagi na odłączenie Środowiskowego Domu Samopomocy od Ośrodka Pomocy Społecznej, co nastąpiło zgodnie z zaleceniami Wojewody, Środowiskowy Dom stał się odrębną jednostką budżetową gminy, niezależną od Dyrektora MOPS. W związku z powyższym za pozyskiwanie środków na powstawanie kolejnych filii Środowiskowego Domu odpowiedzialna jest Dyrektor Środowiskowego Domu Samopomocy. Z posiadanej przez nas wiedzy prowadzone były rozmowy z ŚDS celem otwarcia filii, w związku z czym na prośbę Pani Dyrektor Środowiskowego Domu nasi pracownicy prowadzili rozeznanie w formie ankiet, mające wskazać na ewentualne zapotrzebowanie. Prośba Dyrektora ŚDS o przeprowadzenie tego rozeznania zgłoszona była telefonicznie. Nie są mi znane dalsze kroki podjęte celem stworzenia takiej filii, jednak prawdopodobnie przeszkodą był brak odpowiedniej lokalizacji, a więc budynku, w którym mogłaby powstać placówka”.

(akta kontroli str. 3113, 3119)

4) Tendencja: „Powoli lecz systematycznie wzrasta liczba osób starszych i z niepełnosprawnościami, mających problemy z samodzielным funkcjonowaniem w swoim miejscu zamieszkania”.

Wniosek: „Należy systematycznie (...) zwiększać liczbę opiekunek i podnosić jakość świadczonych usług (...)”. Wniosek ten był spójny z celem szczegółowym nr 1.6 Programu Wspierania Osób Starszych „Zwiększenie nakładów na zatrudnienie wykwalifikowanych osób realizujących usługi opiekuńcze oraz wzrost jakości świadczonych usług w miejscu zamieszkania osób starszych i z niepełnosprawnościami”. Do ww. celu przypisane zostało m.in. zadanie „Zapewnienie wzrostu zatrudnienia opiekunek proporcjonalnego do zidentyfikowanych potrzeb”.

Zatrudnienie w Dziale Usług Opiekuńczych⁴⁰ kształtowało się w okresie objętym kontrolą na stałym poziomie wynoszącym 18,5 etatu, tj. 17,5 etatu opiekunów⁴¹ oraz jeden etat Kierownika⁴².

(akta kontroli str. 101-105, 112, 2496-2511, 3113, 3117-3118)

Kwota wydatkowana na wynagrodzenia opiekunek zatrudnionych w MOPS zwiększyła się w 2023 r. w stosunku do 2022 r. o 126 560,30 zł, tj. 18,6%.

Ogółem kwota wydatkowana na wynagrodzenia opiekunek zatrudnionych w MOPS wyniosła w 2022 r. 680 985,49 zł, w tym 553 124,99 zł ze środków własnych i 127 860,50 zł z dotacji na realizację programu Opieka 75+.

W 2023 r. ogółem wydatkowano na wynagrodzenia opiekunek zatrudnionych w MOPS 807 545,79 zł, w tym 549 696,48 zł ze środków własnych i 257 849,31 zł z dotacji na realizację programu Opieka 75+.

(akta kontroli str. 956, 966, 970, 2496-2508)

³⁹ ŚDS dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych.

⁴⁰ Dalej: DE.

⁴¹ W tym 4,5 etatu w mieszkaniach wspomaganych.

⁴² Dodatkowo w MOPS pracowała jedna opiekunka zatrudniona na czas określony od 2 listopada 2021 r. do 28 lutego 2022 r. oraz od 14 lipca 2022 r. do 30 września 2022 r. W okresie od 1 marca 2022 r. do 6 maja 2022 r. jeden pracownik został zatrudniony na umowę na czas zastępstwa.

Związek Zawodowy pracowników MOPS występował do UM z wnioskami w sprawie podwyżek wynagrodzeń dla pracowników. Pracownicy świadczący usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania otrzymali średnie kwoty podwyżki wynagrodzenia w odniesieniu do stawki zasadniczej w 2022 r., 2023 r. i 2024 r. wynoszące odpowiednio: 200,00 zł, 755,00 zł i 373,00 zł.

(akta kontroli str. 2507, 2541-2543, 3114, 3118)

W celu zwiększenia zatrudnienia opiekunek oraz wsparcia ich pracy w MOPS podjęto poniższe działania:

- pracownicy Działu Usług Opiekuńczych⁴³ byli wspierani przez uczestników Centrum Integracji Społecznej⁴⁴, prowadzonego przez Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne z siedzibą w Kluczach⁴⁵. Dyrektor MOPS zawarła z ww. podmiotem w okresie objętym kontrolą trzy porozumienia o partnerskiej współpracy na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób z terenu Gminy Zawiercie⁴⁶, na mocy których Stowarzyszenie zobowiązało się m.in. do zatrudnienia w formie umowy cywilnoprawnej opiekunki reintegracji społeczno-zawodowej (pracownika MOPS), pełniącej obowiązki instruktorki aktywizujących się opiekunów osób starszych/asystentów osób z niepełnosprawnością. MOPS zobowiązał się m.in. do zapewnienia aktywizującym się opiekunom osób starszych, asystentom osób z niepełnosprawnością możliwości świadczenia usług opiekuńczych dla podopiecznych MOPS pod nadzorem opiekunki. W 2022 r. usługi opiekuńcze świadczyło 16 uczestników CIS, w 2023 r. - 14 i w 2024 r. – 13;

- pracę opiekunek w DE w latach 2022-2024 wspomagały również po dwie osoby rocznie, które kierowane były z Powiatowego Urzędu Pracy na podstawie porozumień w sprawie organizacji prac społecznie użytecznych zawartych pomiędzy Starostą Zawierciańskim⁴⁷ a Gminą Zawiercie⁴⁸. Porozumienia przewidywały wykonywanie przez osoby uprawnione (bezrobotne) prac społecznie użytecznych, m.in. usług opiekuńczych, prac wykonywanych na rzecz opiekunów osób z niepełnosprawnością, tj.: realizowanie zakupów, przynoszenie węgla i drzewa, utrzymywanie kontaktu z lekarzem oraz asystowanie w tych kontaktach, załatwianie spraw urzędowych, utrzymywanie czystości w pomieszczeniach użytkowanych przez osobę z niepełnosprawnością, usprawnianie przez spacer w obrębie mieszkania;

- dodatkowo w ramach realizacji oraz trwałości projektu „Zawierciański Senior – Aktywnie!” w MOPS byli zatrudniani w latach 2022-2024⁴⁹ opiekunowie osób niesamodzielnych, którzy świadczyli usługi opiekuńcze w miejscu pobytu osoby potrzebującej wsparcia w codziennym funkcjonowaniu;

- w okresie objętym kontrolą realizowano również:

- ✓ Program OW, w ramach którego w latach 2022-2023 odpowiednio 21 i 32 opiekunów sprawowało opiekę nad osobami z niepełnosprawnością. W 2024 r. ww. programem objęto 41 osób z niepełnosprawnością⁵⁰;

⁴³ Dalej: DE.

⁴⁴ Dalej: CIS.

⁴⁵ Dalej: Stowarzyszenie.

⁴⁶ Porozumienia: zawarte 3 stycznia 2022 r. na okres do 31 grudnia 2022 r., 2 stycznia 2023 r. na okres do 31 grudnia 2023 r. oraz 2 stycznia 2024 r. na okres do 31 grudnia 2024 r.

⁴⁷ W imieniu którego działał Zastępca Dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy w Zawierciu.

⁴⁸ Porozumienia: nr UMPSU/22/0001 z 14 lutego 2022 r., nr UMPSU/23/0001 z 13 lutego 2023 r. oraz nr UMPSU/24/0001 z 12 lutego 2024 r.

⁴⁹ W 2022 r. zatrudnienie w ramach ww. projektu wynosiło osiem etatów w miesiącach styczeń – czerwiec i sierpień oraz dziewięć etatów w miesiącach lipiec, październik – grudzień. W 2023 r. wyniosło dziewięć etatów w miesiącach styczeń-luty, osiem etatów w marcu, sześć etatów w kwietniu, cztery etaty w maju. Od czerwca 2023 r. do kwietnia 2024 r. zatrudnienie w ramach trwałości projektu wynosiło jeden etat.

⁵⁰ Liczba opiekunów wynikała ze sprawozdania za dany rok.

- ✓ Program AON, w ramach którego w latach 2022-2024 objęto opieką odpowiednio 28, 36 i 57 osób z niepełnosprawnością⁵¹.

(akta kontroli str. 2012, 2225, 2291, 2368, 2406, 2496-2511, 2555-2575)

5) Tendencja: „Pacjenci po przebytych zabiegach operacyjnych, udarach itp., nie wymagający hospitalizacji, są wypisywani ze szpitala (...), wracają do swoich domów choć przez kolejnych kilka tygodni, a czasem miesiące, są niezdolni do samodzielnej egzystencji. W Mieście nie ma szpitalnego oddziału geriatrycznego, hospicjum/ stacjonarnego, zakładu opiekuńczego ani też domu pomocy społecznej dla osób starszych czy somatycznie chorych. (...)”.

Wniosek: „Zasadne jest stworzenie placówki przejściowo zapewniającej całodobową opiekę osobom, głównie starszym i z niepełnosprawnościami, które z przyczyn zdrowotnych wymagają czasu na usamodzielnienie się i powrót do swojego miejsca zamieszkania. Placówka ta mogłaby też zapewnić całodobową opiekę osobom, których opiekunowie z różnych przyczyn czasowo nie mają możliwości zapewnienia im opieki w dotychczasowym, wymaganym wymiarze”.

Wniosek ten był spójny z celem szczegółowym nr 1.2 Programu Wspierania Osób Starszych: „Tworzenie placówek wsparcia zapewniających dzienną i całodobową opiekę dla osób starszych i niepełnosprawnych. Utrzymanie i rozwój mieszkań chronionych”, w ramach którego wymieniono zadanie „Rozwój mieszkań chronionych i wspomaganych (z usługami)”.

MOPS w okresie objętym kontrolą prowadził dwie placówki zapewniające dzienną opiekę dla osób starszych i z niepełnosprawnością, tj. DDS+ i „Klub Senior+”. Ponadto w latach 2022-2024 MOPS prowadził 12 mieszkań wspomaganych⁵², z których korzystało odpowiednio 12⁵³, 14⁵⁴ oraz 13⁵⁵ osób.

6) Tendencja: „(...) Seniorzy mało aktywni wymagają wsparcia ośrodków pomocy społecznej – najubożsi, samotni, niepełnosprawni, potrzebujący wsparcia socjalno-usługowego. (...)”.

Wniosek: „(...) Grupa ta objęta jest wsparciem w formie usług opiekuńczych lub korzysta z ośrodków wsparcia dziennego. Wydaje się, że rozwijanie sieci klubów seniora jako miejsc spotkań byłby dla pewnej ich części odpowiednim rozwiązaniem. (...)”.

W 2023 r. w ramach Programu Senior+ został utworzony w ramach MOPS ośrodek wsparcia dziennego „Klub Senior+”.

(akta kontroli str. 22, 57, 60-64, 101-104, 668, 682-693, 1076-1087, 1773, 1783-1784, 1787, 2496-2511)

Dyrektor MOPS podała, że Prezydent nie przekazywał MOPS „żadnych ustaleń na tematy dotyczące sporządzania diagnozy osób starszych z Gminy. Przy sporządzaniu diagnozy kierowaliśmy się wytycznymi przepisów, na których opiera się działalność Ośrodka, w zgodności z zapisami naszego Regulaminu Organizacyjnego (wprowadzonego zarządzeniem dyrektora, po akceptacji prezydenta miasta)”.

(akta kontroli str. 1767, 1770)

⁵¹ Wzór sprawozdania za 2023 r. nie ujmował liczby opiekunów.

⁵² W tym 11 mieszkań jednoosobowych i jedno mieszkanie dla dwóch osób.

⁵³ W tym dwie osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N choroby neurologiczne.

⁵⁴ Jw. W 2023 r. dwie osoby korzystające z mieszkań wspomaganych zmarły.

⁵⁵ Jw.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W MOPS nie sporządzono rocznych sprawozdań z działalności MOPS⁵⁶ za 2022 r. i za 2023 r. Zostało to szczegółowo opisane w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Dyrektor MOPS nie sporządziła i nie przedstawiła RM sprawozdań z działalności MOPS za lata 2022 i 2023⁵⁷. Nie przedstawiła też RM⁵⁸ potrzeb w zakresie pomocy społecznej, co było niezgodne z w art. 110 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej.

Dyrektor MOPS przedłożyła RM sprawozdanie z działalności MOPS za okres od 1 stycznia 2022 r. do 31 lipca 2022 r. oraz za I półrocze 2023 r. MOPS przedkładała RM sprawozdania z działalności międzysesyjnej, średnio co miesiąc.

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że niesporządzenie sprawozdań z działalności MOPS za lata 2022 i 2023 wynikało z interpretacji, iż „(...) sprawozdanie roczne składane w UM dotyczące Ośrodka pod względem finansowym (uzupełnione o dane merytoryczne) spełnia kryteria ustawowe. Składane zaś sprawozdania do Rady Miejskiej nie zawierały w sobie pełnego roku sprawozdawczego, gdyż oddawane były na stan do dnia, w którym miała miejsce komisja i sesja”. W sprawie nieprzedstawienia RM potrzeb w zakresie pomocy społecznej Dyrektor MOPS wyjaśniła: „Nie zostały przedstawione RM potrzeby w zakresie pomocy społecznej w formie pisemnej. Wynikało to z faktu, że zwiększenia takich potrzeb w zakresie pomocy społecznej nie było, a realizacja działań przez tutejszy Ośrodek była wystarczająca dla zaspokojenia potrzeb klientów. Z kolei w przypadku potrzeb związanych z kwestiami finansowymi dot. Ośrodka, zgłaszano je każdorazowo przed sesją RM w formie pisemnej, celem zwiększenia planu budżetu (natomiast kwestie te nie dotyczyły konkretnie pomocy społecznej, a np. zwiększenia budżetu celem wykonania inwestycji lub wymiany serwera). Ponadto sytuacja Ośrodka omawiana była ustnie na posiedzeniach komisji i sesji (zgodnie z planowanymi posiedzeniami)”.

(akta kontroli str. 57-67, 121-198, 265-266, 2576-2617)

NIK zauważa, że obowiązek sporządzania przez MOPS sprawozdań z wykonania planów finansowych nie jest tożsamy z obowiązkiem sporządzania corocznie sprawozdań z działalności MOPS, określonym w art. 110 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej. NIK podkreśla również, że Dyrektor MOPS była zobligowana do przedstawienia RM potrzeb w zakresie pomocy społecznej na podstawie ww. przepisu prawnego, nie istniała więc dowolność w tej kwestii.

1.2 Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych z wyszczególnieniem osób starszych z chorobami neurodegeneracyjnymi

W okresie objętym kontrolą obowiązywały dwie strategię: Strategia na lata 2014-2022 oraz Strategia na lata 2023-2030. Oba dokumenty zostały sporządzone przez pracowników MOPS. Strategię na lata 2014-2022 opracowano przy współudziale Stowarzyszenia „Centrum Społecznego Rozwoju”. Strategia na lata 2023-2030 powstała przy wsparciu podmiotu zewnętrznego, tj. „Instytutu Rozwoju Miast i Regionów”⁵⁹.

(akta kontroli str.190,1775, 2634-2788, 2846-2961)

⁵⁶ O których mowa w art. 110 ust. 9 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2023 r., poz. 901), dalej: ustawa o pomocy społecznej.

⁵⁷ Sprawozdanie za 2023 r. nie zostało sporządzone do dnia zakończenia czynności kontrolnych w MOPS, tj. do 27 czerwca 2024 r.

⁵⁸ Do dnia 27 czerwca 2024 r.

⁵⁹ Umowa 22/05/RC/2021 zawarta 24 maja 2021 r. pomiędzy Gminą Zawiercie – MOPS, a Instytutem Rozwoju Miast i Regionów

Obie ww. strategie poruszały temat usług dla osób w wieku 60+. Oba dokumenty wskazywały ogólną kategorię osób starszych bez wyodrębnienia kategorii osób z zaburzeniami neurodegeneracyjnymi. W Strategii na lata 2014-2022 opisano plany dotyczące realizacji działań na rzecz osób starszych, a w Strategii na lata 2023-2030 poświęcono dwa podrozdziały bezpośrednio dotyczące tej grupy.

(akta kontroli str. 1776, 2811-2815, 2840-2841, 2843, 2859-2862, 2887-2892)

W Strategii na lata 2014-2022 zawarto informacje m.in. na temat: kierowania osób w podeszłym wieku do DPS, działalności „Dziennego Domu Pomocy Społecznej” (obecnie DDS+) oraz pomocy dla osób starszych w formie usług opiekuńczych. W Strategii na lata 2023-2030 w rozdziale „Diagnoza problemów społecznych Miasta Zawiercie”, podrozdziale 2.3. „Problemy osób starszych i niepełnosprawnych” wskazano m.in., że osoby starsze i z niepełnosprawnościami korzystały w 2021 r. z następujących form wsparcia: usługi opiekuńcze, pobyt w DDS+, pobyt w „Środowiskowym Domu Samopomocy”, wsparcie w postaci mieszkań wspomaganych, dofinansowanie pobytu w DPS. Obie Strategie wskazywały na konieczność rozwoju różnorodnych form pomocy.

(akta kontroli str. 2721-2724, 2887-2892)

W obu Strategiach zidentyfikowano i wskazano niekorzystne tendencje demograficzne związane ze zmianą struktury społeczeństwa Gminy. Zauważono, że problem starzejącego się społeczeństwa powoduje konieczność zmian w obszarze ochrony zdrowia i dostosowania do zmieniających się potrzeb w obszarze pomocy społecznej. Wskazano również, że na terenie Zawiercia brakuje placówek dedykowanych chorobom osób starszych, przewlekle chorych. Zwrócono uwagę, że istotnym byłoby poszerzenie zakresu ochrony zdrowia oraz zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów szczególnie ważnych z punktu widzenia seniorów.

(akta kontroli str. 1777-1779, 2662-2667, 2859-2864)

W Strategiach nie wyodrębniono grupy osób 60+ z chorobami neurodegeneracyjnymi, ale zawarto prognozy dotyczące seniorów ogółem.

(akta kontroli str. 2634-2788, 2848-2961)

W Strategii na lata 2014-2022 sformułowany został cel strategiczny nr 3 „Zapewnienie wysokiej jakości usług medycznych oraz sieci wsparcia dla osób niepełnosprawnych i seniorów”, w ramach którego określono kierunki działań m.in.:

- 3.3. „Przeprowadzenie kompleksowej diagnozy sytuacji osób niepełnosprawnych i starszych w mieście” poprzez systematyczne gromadzenie danych, monitorowanie zjawisk społecznych oraz dokonywanie oceny zasobów społecznych;
- 3.5. „Włączenie seniorów oraz osób niepełnosprawnych do procesu współdecydowania w sprawach ich dotyczących” poprzez zapewnienie funkcjonowania rad seniorów/osób z niepełnosprawnością przy RM;
- 3.6. „Stworzenie zakładu opiekuńczo-leczniczego”,
- 3.7. „Zwiększenie zatrudnienia osób realizujących usługi opiekuńcze oraz wzrost jakości świadczonych usług w miejscu zamieszkania osób starszych i niepełnosprawnych” poprzez zwiększenie nakładów na zatrudnienie takich osób oraz tworzenie warunków do powstania mieszkań chronionych;
- 3.8. „Zainicjowanie edukacji gerontologicznej w szkołach oraz promowanie wolontariatu”.

(akta kontroli str. 2634-2788)

Zarządzeniem Prezydenta nr 1582/2022 z 25 maja 2022 r. został powołany Zespół Zarządzający Strategią na lata 2014-2022. Jednocześnie utraciło moc zarządzenie Prezydenta nr 839/2020 z 30 września 2020 r. w sprawie powołania Zespołu Zarządzającego Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zawiercie na lata 2014-2020.

(akta kontroli str. 2622-2623)

Spośród ww. kierunków działań nie osiągnięto jednego założenia, tj. utworzenia w obrębie Gminy Zakładu Opiekuńczo Leczniczego⁶⁰. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że główną przeszkodą w utworzeniu tej placówki były wysokie koszty, które nie były możliwe do zaspokojenia przez Miasto. Gmina w przypadku konieczności korzystania z placówek typu ZOL wspierała się placówkami znajdującymi się poza jej obszarem. Pozostałe działania były realizowane poprzez działalność Rady Seniorów, utworzenie mieszkań wspomaganych oraz uczestniczenie w programach dedykowanych dla seniorów.

(akta kontroli str. 1781)

Wskaźniki realizacji działań zawarte w Strategii na lata 2014-2022 były niedookreślone w zakresie zamierzonych zmian i celów do osiągnięcia. Wskazano jedynie typy wskaźników realizacji celów, np. „liczba lekarzy – specjalistów na 10 000 mieszkańców”, „liczba miejsc w Dziennych Domach Pomocy”, „liczba obiektów użyteczności publicznej ze zlikwidowanymi barierami architektonicznymi dla osób niepełnosprawnych”. W Strategii określono obszary priorytetowe, w tym „Zdrowie, Niepełnosprawność, Seniorzy”. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że Strategia na lata 2014-2022 „w pierwotnym założeniu miała obowiązywać do roku 2020, w związku z czym była na końcowym odcinku swojego obowiązywania. Niestety sytuacja związana z pandemią koronawirusa wygenerowała wyjątkowe okoliczności. W tak zagrażającym i niepewnym czasie, po konsultacjach z podmiotami wspierającymi MOPS m.in. Instytutem Rozwoju Miast i Regionów ustalono, że uchwalanie nowego dokumentu nie będzie działaniem zasadnym. Planowanie dokumentu strategicznego wymaga względnie stabilnej sytuacji, w której możliwe jest dookreślenie problemów i koniecznych w celu ich rozwiązania działań, a niestety czas pandemii nie był takim okresem i podjęto decyzje o kontynuowaniu realizacji Strategii i przedłużeniu okresu jej obowiązywania. Zmiana obowiązujących wskaźników w okresie pandemii również nie wydawała się racjonalnym posunięciem na ostatnim etapie rzeczonoego dokumentu”.

(akta kontroli str. 2773-2775)

Wybrane wskaźniki/liczby dotyczące działań wśród osób z niepełnosprawnością i seniorów, które zostały ujęte w raporcie końcowym z realizacji Strategii na lata 2014-2022 pt. „Monitoring Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Zawiercie na lata 2014-2022”⁶¹, kształtowały się w latach 2021-2022 odpowiednio: liczba organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnością i osób starszych - 31 i 31, liczba osób z niepełnosprawnością korzystających ze zorganizowanych środowiskowych form wsparcia - 164 i 167, liczba miejsc w dziennych domach pomocy społecznej - 50 i 50, liczba osób starszych i z niepełnosprawnością objętych wsparciem i opieką w środowisku zamieszkania⁶² - 2 308 i 2 263, liczba pensjonariuszy placówek wsparcia dla osób z niepełnosprawnością i osób starszych⁶³

⁶⁰ Dalej: ZOL.

⁶¹ Dalej: Monitoring Strategii.

⁶² W tym rodziny korzystające ze wsparcia OPS z powodu niepełnosprawności i długotrwałej choroby oraz osoby w wieku 60+ objęte wsparciem i pracą socjalną.

⁶³ ŚDS i DDPS.

- 95 i 95. Większość wskaźników/liczb wykazywała tendencje wzrostowe lub utrzymywała się na podobnym poziomie.

(akta kontroli str. 2812-2815, 3477-3488)

W Strategii na lata 2023-2030 wskazano, że „w ramach przyszłych działań powinno się planować dalsze powiększanie dostępu osób starszych do opieki dziennej i całodobowej np. poprzez zwiększanie liczby mieszkań chronionych”.

Jednym z celów strategicznych ww. dokumentu był „Rozwój polityki senioralnej i na rzecz osób z niepełnosprawnościami”, który obejmował cele operacyjne: 3.1. „Aktywizacja seniorów i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu” oraz kierunki działań m.in.: 1) „Realizacja Programu na Rzecz Osób Starszych i z Niepełnosprawnościami”, 2) „Wspieranie działalności stowarzyszeń, organizacji i instytucji działających na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami”; 3.2 „Poszerzenie i poprawa świadczonych usług dla osób starszych i z niepełnosprawnościami” oraz kierunki działań m.in.: 1) „Rozwijanie oferty wsparcia seniorów i ich rodzin w środowisku zamieszkania m.in. przez podwyższenie standardu usług z zakresu opieki i zwiększenie ich dostępności”, 2) „Rozwijanie oferty placówek dla osób starszych i z niepełnosprawnościami”; 3.3 „Poprawa bezpieczeństwa osób starszych i osób z niepełnosprawnością” oraz działania, m.in.: 1) „Zapewnienie pomocy osobom starszym i z niepełnosprawnością w środowisku zamieszkania w przypadku wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych (np. pandemii) poprzez rozwijanie wolontariatu ukierunkowanego na wsparcie”, 2) „Podejmowanie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa osób starszych i z niepełnosprawnościami w środowisku zamieszkania poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii (teleopieka, telemedycyna)”. Do poszczególnych celów operacyjnych przypisane zostały wskaźniki ich realizacji wraz z instytucjami odpowiedzialnymi.

(akta kontroli str. 2846-2961)

W Strategii na lata 2023-2030 w rozdziale „System wdrażania Strategii” podano m.in., że w celu wdrażania i monitorowania Strategii powołany zostanie Zespół Zarządzający. Zgodnie z założeniem zapisanym w Strategii koordynatorem jej realizacji był MOPS, który przy współpracy z Zespołem Zarządzającym miał dokonywać corocznego sprawozdania/raportu z rozbiciem na działania i osiągnięte wskaźniki. Raporty miały być sporządzane począwszy od 2024 r. corocznie – do dnia 30 czerwca. Zespół Zarządzający został powołany Zarządzeniem Prezydenta Nr 64/2024 dopiero w dniu 27 czerwca 2024 r., co zostało szczegółowo opisane w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”.

(akta kontroli str. 2945-2950, 3138-3139, 3490-3491)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

MOPS, jako koordynator Strategii na lata 2023-2030, nie zwrócił się do Prezydenta z wnioskiem o powołanie Zespołu Zarządzającego, który miał być odpowiedzialny za wdrażanie i monitorowanie Strategii. Zespół taki został powołano dopiero w dniu 27 czerwca 2024 r., na podstawie Zarządzenia Prezydenta Nr 64/2024.

(akta kontroli str. 2945-2950, 3138-3139)

Konsultant ds. Rozwoju i Strategii wyjaśnił, że: „(...) Brak powołania Zespołu w roku 2023 skutkowało tym, że obecnie po uformowaniu się już nowego prezydium Urzędu Miasta w Zawierciu, po ustaleniach z Panią Dyrektorem oraz Panią Prezydent Miasta Zawiercie ma zostać wydane zarządzenie powołujące do życia Zespół (...)”.

(akta kontroli str. 3138-3140)

W sprawie niezwrócenia się do Prezydenta o powołanie Zespołu Zarządzającego Dyrektor MOPS wyjaśniła: „Brak wniosku do Prezydenta o powołanie zespołu wynikał z faktu, iż na etapie rozmów o strategii stwierdziliśmy (...), że skoro nie ma wymogów prawnych do powołania tego zespołu, to nie ma konieczności jego powołania. Tak rozumiana była przez nas sytuacja prawna (...)”.

(akta kontroli str. 3473-3476)

NIK nie zgadza się zaprezentowaną wyżej opinią. Niepowołanie Zespołu Zarządzającego stanowiło naruszenie przepisu art. 110 ust. 4 ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z którym ośrodek pomocy społecznej koordynuje realizację strategii, o której mowa w art. 17 ust. 1 pkt 1⁶⁴. Powołanie Zespołu Zarządzającego było niezbędne do monitorowania realizacji Strategii na lata 2023-2030 oraz sporządzenia raportu z jej realizacji za rok 2023. Zgodnie bowiem z zapisami Strategii do zadań Zespołu Zarządzającego miało należeć m.in. wyznaczenie przewodniczącego oraz liderów instytucjonalnych, dokonywanie raz w roku oceny poziomu wdrażania poszczególnych celów, działań i wskaźników w oparciu o sporządzane przez liderów karty monitorowania, wypracowanie opinii i wniosków do rocznych sprawozdań z realizacji Strategii, przedstawianie Prezydentowi informacji i oceny poziomu wdrażania poszczególnych celów i działań.

(akta kontroli str. 2945-2946)

Były Prezydent wyjaśnił, że uchwała w sprawie przyjęcia Strategii na lata 2023-2030 nie ustaliła konkretnego terminu powołania Zespołu Zarządzającego przez Prezydenta. „(...) W związku z tym obowiązek ten powinien zostać zrealizowany w okresie na jaki została przyjęta strategia. (...) istotne jest, aby zespół taki został powołany w okresie trwania strategii. Do czasu powołania takiego zespołu funkcjonuje zespół zarządzający strategią rozwiązywania problemów społecznych gminy Zawiercie z roku poprzedniego”.

(akta kontroli str. 3141-3142)

Zdaniem NIK, Zespół Zarządzający powinien zostać powołany w pierwszym roku obowiązywania Strategii na lata 2023-2030, tak aby mógł on monitorować na bieżąco realizację założeń Strategii a następnie opracować do 30 czerwca 2024 r. raport/sprawozdanie z realizacji Strategii w 2023 r. W ocenie NIK, zespół zarządzający realizacją Strategii na lata 2014-2022 nie monitorował realizacji obecnie obowiązującej Strategii. MOPS nie przedłożył dokumentacji potwierdzającej koordynowanie realizacji strategii (w latach 2023-2024) poprzez okresowe spotkania, narady, sprawozdania lub informacje z innych podmiotów, korespondencji między koordynatorem, a innymi podmiotami realizującymi strategię. W dniu 2 lutego 2023 r., tj. przed podjęciem przez RM w dniu 29 marca 2023 r. uchwały w sprawie przyjęcia tej Strategii odbyło się spotkanie przedstawicieli Urzędu Miasta Zawiercie, Zawierciańskie Rady Seniorów, RM i MOPS. Na spotkaniu tym omówiono założenia Strategii na lata 2023-2030.

(akta kontroli str. 2627-2628, 3489)

W sprawie niepowołania Zespołu Zarządzającego obecnie urzędująca Prezydent wyjaśniła, że: „(...) W okresie obowiązywania nowej strategii, tj. w latach 2023-2030, taki Zespół powinien zostać powołany przez ówczesnego Prezydenta Miasta Zawiercie, w celu wdrażania i monitorowania „Strategii Rozwiązywania Problemów

⁶⁴ Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej: Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Spółecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030". Mając powyższe na uwadze oraz wiedzę, że w 2023 r. Zespołu nie powołano – informuję (...), iż niezwłocznie powołałam Zespół Zarządzający Strategią Problemów Społecznych Gminy Zawiercie na lata 2023-2030".

(akta kontroli str. 3144-3145)

1.3 . Realizacja przez MOPS różnych rodzajów usług kierowanych do osób starszych z chorobami neurodegeneracyjnymi

MOPS w latach 2022 - I kw. 2024 r. świadczył nw. usługi skierowane do osób w wieku 60+, określone w art. 50-54 ustawy o pomocy społecznej:

1) usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania: w 2022 r. dla 152 osób, w tym: dla 11 ze zdiagnozowaną chorobą neurodegeneracyjną, ośmiu z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N i 10 osób, w przypadku których w dokumentacji będącej w posiadaniu MOPS była adnotacja pracownika socjalnego/pielęgniarki o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej, w 2023 r. dla 141 osób, w tym dla 10 ze zdiagnozowaną chorobą neurodegeneracyjną, 11 z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N i 10 osób, w przypadku których w dokumentacji była adnotacja o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej, w I kw. 2024 r. dla 96 osób, w tym dla 11 ze zdiagnozowaną chorobą neurodegeneracyjną, siedmiu z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N i pięciu osób, w przypadku których w dokumentacji była adnotacja o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej;

2) specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi: w 2022 r., 2023 r. i I kw. 2024 r. dla jednej osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N;

3) usługi opiekuńcze w ośrodku wsparcia⁶⁵: w 2022 r. dla 36 osób⁶⁶, w tym: dla siedmiu z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N i czterech osób, w przypadku których w dokumentacji była adnotacja o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej, w 2023 r. dla 43 osób⁶⁷, w tym dla jednej ze zdiagnozowaną chorobą neurodegeneracyjną, ośmiu z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N i trzech osób, w przypadku których w dokumentacji była adnotacja o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej, w I kw. 2024 r. dla 33 osób⁶⁸, w tym dla siedmiu z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N i trzech osób, w przypadku których w dokumentacji była adnotacja o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej,

4) usługi specjalistyczne opiekuńcze i posiłek w ośrodku wsparcia⁶⁹: w 2022 r. dla 36 osób⁷⁰, w tym: dla siedmiu z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N i czterech osób, w przypadku których w dokumentacji była adnotacja o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej, w 2023 r. dla 35 osób, w tym dla jednej ze zdiagnozowaną chorobą neurodegeneracyjną, ośmiu z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N i trzech osób, w przypadku których w dokumentacji była adnotacja o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej, w I kw. 2024 r. dla 25 osób, w tym dla siedmiu z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N i trzech osób, w przypadku których w dokumentacji była adnotacja o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej,

⁶⁵ Dotyczy DDS+ i Klubu Senior+.

⁶⁶ Z DDS+.

⁶⁷ W tym 35 osób z DDS+ i 8 osób z Klubu Senior+.

⁶⁸ W tym 25 osób z DDS+ i 8 osób z Klubu Senior+.

⁶⁹ Dotyczy DDS+.

⁷⁰ Z DDS+.

5) usługi opiekuńcze i bytowe w formie rodzinnego domu pomocy⁷¹: w 2022 r. dla trzech osób, w tym: dla jednej ze zdiagnozowaną chorobą neurodegeneracyjną, w 2023 r. dla trzech osób;

6) wsparcie w mieszkaniu wspomagany: w 2022 r. dla 12 osób, w tym: dla dwóch z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N, w 2023 r. dla 14 osób, w tym dla dwóch z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N i trzech osób, w I kw. 2024 r. dla 13 osób, w tym dla dwóch z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N i jednej osoby, w przypadku których w dokumentacji była adnotacja o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej,

7) umieszczenie w DPS: w 2022 r. dla 27 osób, w tym: dla czterech ze zdiagnozowaną chorobą neurodegeneracyjną, w 2023 r. dla 24 osób, w tym dla pięciu ze zdiagnozowaną chorobą neurodegeneracyjną i jednej z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N, w I kw. 2024 r. dla 24 osób, w tym dla sześciu ze zdiagnozowaną chorobą neurodegeneracyjną i jednej z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N.

Spośród ww. form pomocy udzielanych przez MOPS usługi opiekuńcze miały charakter dominujący z uwagi na liczbę osób nimi objętych.

(akta kontroli str. 1774a)

Średni czas oczekiwania na realizację świadczeń: umieszczenie w DPS, usługi opiekuńcze w ośrodku wsparcia, usługi opiekuńcze w formie RDP i wsparcie w mieszkaniu wspomagany określono na podstawie badania dokumentacji 60 spraw dotyczących udzielenia tych świadczeń osobom w wieku 60+ w latach 2022 - I kw. 2024, w tym:

1) dziewięciu spraw, w których wydano decyzję o umieszczeniu w DPS (53% procent takich decyzji wydanych ogółem w ww. okresie⁷²) – średni czas oczekiwania na wydanie decyzji przez Dyrektora MOPS⁷³ wynosił 37 dni, a przy uwzględnieniu dni, w których postępowanie było zawieszona – 20 dni. W jednym przypadku postępowanie trwało 58 dni i nie występowały okresy jego zawieszenia, co zostało szczegółowo opisane w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”. Średni czas oczekiwania na realizację świadczenia⁷⁴, tj. zamieszkanie w DPS wynosił 86 dni;

2) 30 spraw, w których wydano decyzję o skierowaniu do DDS+ (14% procent takich decyzji wydanych ogółem⁷⁵) - średni czas oczekiwania na wydanie decyzji przez Dyrektora MOPS wynosił 8 dni. Średni czas oczekiwania na realizację świadczenia wynosił jeden dzień.

3) czterech spraw, w których wydano decyzję o skierowaniu do RDP (100% takich decyzji wydanych ogółem) - średni czas oczekiwania na wydanie decyzji przez Dyrektora MOPS wynosił 3,5 dnia. Średni czas oczekiwania na realizację świadczenia wynosił pięć dni. Decyzje o skierowaniu do RDP zostały wydane z naruszeniem przepisów rozporządzenia w sprawie rodzinnych domów pomocy, co zostało szczegółowo opisane w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”;

4) 17 spraw, w których wydano decyzję o skierowaniu do mieszkania wspomagane (35% takich decyzji wydanych ogółem⁷⁶) - średni czas oczekiwania na wydanie

⁷¹ Dalej: RDP. Usługi opiekuńcze wykonywano ogółem dla czterech osób w latach 2022-2023, jedna z nich zmarła w 2022 r., a w 2023 r. na jej miejsce przyszła inna osoba.

⁷² Ogółem wydano 17 decyzji.

⁷³ Z upoważnienia Prezydenta Miasta Zawiercie.

⁷⁴ Od dnia wpływu do MOPS wniosku o umieszczenie w DPS lub postanowienia sądu o umieszczeniu w DPS.

⁷⁵ Ogółem wydano 211 decyzji.

⁷⁶ Ogółem wydano 49 decyzji.

decyzji przez Dyrektora MOPS wynosił osiem dni. Średni czas oczekiwania na realizację świadczenia wynosił 11 dni.

(akta kontroli str. 2964-2965, 3040-3044, 3097, 3470-3472)

Wśród usług kierowanych do osób starszych realizowanych przez MOPS było prowadzenie RDP⁷⁷. Środki na prowadzenie RDP w 2023 r. Gmina otrzymała na podstawie umowy⁷⁸ zawartej z Wojewodą Śląskim⁷⁹, który udzielił jej dotacji celowej na dofinansowanie zadania własnego Gminy w ramach Programu Rozwoju Rodzinnych Domów Pomocy – edycja 2023. Wojewoda, przeprowadził kontrolę doraźną w RDP, w wyniku której ocenił negatywnie działania podejmowane przez MOPS w przedmiocie świadczenia usług opiekuńczo-bytowych osobom wymagającym wsparcia przez rodzinny dom pomocy⁸⁰. Konsekwencją kontroli Wojewody była konieczność zwrotu dotacji z odsetkami przez MOPS.

MOPS zawarł w dniu 22 marca 2022 r. umowę⁸¹ z osobą fizyczną na prowadzenie RDP bez przeprowadzenia konkursu/rozeznania ofert oraz oględzin budynku, w którym miała mieć miejsce siedziba RDP, co przedstawiono w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”. W konsekwencji mieszkania przeznaczone na RDP nie spełniały warunków określonych w § 6 ust. pkt 1 lit. b), c) i d) rozporządzenia w sprawie rodzinnych domów pomocy, w szczególności w zakresie przystosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością oraz wymaganego metrażu, na co zwrócił uwagę Wojewoda w wyniku ustaleń kontroli doraźnej przeprowadzonej w ww. zakresie. W budynku nie było podjazdu przystosowanego dla osób z niepełnosprawnością.

Wojewoda, w oparciu o art. 128 ust. 6 ustawy o pomocy społecznej, zalecił Prezydentowi m.in. zwiększenie nadzoru w zakresie przestrzegania przez Dyrektora MOPS przepisów prawnych dotyczących powierzania do realizacji usług społecznych. Zalecenia pokontrolne, skierowane przez Wojewodę również do Dyrektora MOPS, zobowiązywały m.in. do stosowania norm rozporządzenia w sprawie rodzinnych domów pomocy, każdorazowego potwierdzania przed zawarciem umowy faktu spełnienia przez oferenta standardów wynikających z tego rozporządzenia oraz sprawowania bieżącego i rzetelnego nadzoru nad realizacją zadania w formie świadczenia usług w RDP na poziomie wymaganych standardów.

Pismem z 14 września 2023 r.⁸² Dyrektora MOPS, działając z upoważnienia Prezydenta, wypowiedziała umowę z 1 lutego 2023 r. na prowadzenie RDP.

MOPS wydatkował na prowadzenie RDP ze środków własnych kwotę 72 152,68 zł w 2022 r. i 136 757,95 zł w 2023 r. W wyniku kontroli przeprowadzonej przez Wojewodę MOPS zwrócił dotychczas otrzymaną część dotacji⁸³ w kwocie 51 560,94 zł wraz z odsetkami w kwocie 2 873,00 zł.

(akta kontroli str. 1598-1610, 1612-1614, 1620-1703, 1754-1771)

W okresie objętym kontrolą funkcjonowały dwa ośrodki wsparcia prowadzone przez MOPS: DDS+ i „Klub Senior+”. Z usług DDS+ korzystało: w 2022r. 36 osób, w 2023 r. 35 i w I kw. 2024 – 25. Do „Klubu Senior+” uczęszczało w 2023 r. i I kw. 2024 osiem osób.

⁷⁷ Art. 52 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.

⁷⁸ Nr PSVa.2112.14.5.2023.

⁷⁹ Dalej: Wojewoda.

⁸⁰ Protokół kontroli doraźnej PSI.431.2.5.2023 z 05.10.2023 r.

⁸¹ Nr rej. centr. 29103/RC/2022.

⁸² Nr DŚ.ZS.5121.2.230.2023.

⁸³ Pełna kwota przyznanej dotacji wynosiła 103 121,88 zł.

DDS+ świadczył m.in takie usługi: wyżywienie, usamodzielnianie i pobudzanie zaradności⁸⁴, utrzymanie dobrej kondycji i sprawności ruchowej⁸⁵, utrzymywanie i rozwijanie sprawności intelektualnej⁸⁶, rozwijanie różnych zainteresowań⁸⁷, zaspokajanie potrzeb kulturalnych, rekreacyjnych, towarzyskich i organizacja wolnego czasu⁸⁸, zaspokajanie potrzeb integracji, kontaktu i przynależności społecznej⁸⁹, możliwość korzystania z urzędzeń sanitarnych i sprzętu AGD służących do utrzymania higieny osobistej i opieka pielęgniarska.

W ramach działalności „Klubu Senior+” prowadzono usługi: socjalne⁹⁰, usługi edukacyjne⁹¹, kulturalno- oświatowe⁹², aktywności ruchowej, kinezyterapii, sportowe⁹³, aktywizujące społecznie⁹⁴, współpraca z Uniwersytetem III Wieku, a przy tym pierwszy występ sceniczny w MOK Zawiercie podczas „Świętowania z Seniorami”.

Liczba personelu w ww. ośrodkach wsparcia była zgodna z minimalnym standardem zatrudnienia określonym programem wieloletnim „Senior+” na lata 2021-2025 oraz, jak wyjaśniła Dyrektor MOPS, wystarczająca do realizacji usług.

(akta kontroli str. 1783-1784, 2487)

Pracownicy ośrodków wsparcia w latach 2022- 2024 r. nie korzystali ze szkoleń w zakresie opieki nad osobami z chorobami neurodegeneracyjnymi. Kierownik „Klubu Senior+” uczestniczyła w 2022 r. w wizytach studyjnych w Centrach Opiekuńczo – Mieszkalnych w Dubowie⁹⁵ (gmina Łomazy) i Jaszczowie⁹⁶ (gmina Łęczna). Kierownik DDS+ brała udział w 2022 r. w szkoleniu „Spotkanie z superwizją”. Nie przeprowadzono badań satysfakcji osób korzystających z usług placówek w latach 2022-2024. W „Klubie Senior+” w marcu 2023 r. przeprowadzono wśród uczestników zajęć ankietę dotyczącą potrzeb i oczekiwań co do zakresu i formy wsparcia w ramach „Klubu Senior+”.

(akta kontroli str. 1786-1787)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W jednym przypadku na 60 zbadanych postępowań administracyjnych Dyrektor MOPS wydała decyzję w sprawie udzielenia świadczenia z przekroczeniem miesięcznego terminu określonego w art. 35 § 3 Kpa.

W dniu 28 września 2022 r. do MOPS wpłynęło postanowienie Sądu Rejonowego w Zawierciu⁹⁷ o umieszczeniu osoby w DPS bez jej zgody. W aktach sprawy

⁸⁴ Np. treningi, prelekcje, rozmowy wspierające, zajęcia/ćwiczenia.

⁸⁵ Np. zajęcia gimnastyczne, zajęcia usprawniające, relaksacja, spacer.

⁸⁶ Np. gry, zabawy, ćwiczenia pamięci, rozmowy.

⁸⁷ Np. różnego rodzaju terapie zajęciowe, warsztaty manualne, muzyczne, teatralne, zajęcia kulturalno-oświatowe.

⁸⁸ Np. wspólne wycieczki, wyjścia do różnego rodzaju instytucji kultury, dostęp do prasy, radia, telewizji, Internetu.

⁸⁹ Np. spotkania ze społecznością lokalną, warsztaty międzypokoleniowe z dziećmi i młodzieżą z zawierciańskich szkół.

⁹⁰ Poradnictwo socjalne prowadzone przez pracownika socjalnego; zapewnienie wsparcia emocjonalnego; budowanie poczucia bezpieczeństwa i przynależności do grupy/wspólnoty.

⁹¹ Spotkania z ludźmi kultury, pisarzami; treningi umysłu i zdolności skutecznego zapamiętywania.

⁹² Organizacja wyjazdów/wycieczek dostosowanych do możliwości i oczekiwań uczestników Klubu Senior+, wyjść do kina.

⁹³ Spacer, zajęcia sportowo- ruchowe, zajęcia z fizjoterapeutą.

⁹⁴ Spotkania międzypokoleniowe, np. z grupami przedszkolnymi, uczniami szkół.

⁹⁵ COM - Gmina Łomazy (lomazy.pl)

⁹⁶ Centrum Opiekuńczo – Mieszkalne w Jaszczowie - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Łęcznej (naszops.pl)

⁹⁷ Z dnia 29 stycznia 2021 r., sygn. akt III RNs 21/20.

znajdowała się notatka Głównego Specjalisty MOPS z dnia 23 listopada 2022 r., w której wyszczególnione zostały DPS-y o profilu, do którego miała trafić osoba zainteresowana. W dniu 25 listopada 2022 r. Dyrektor MOPS wydała, z upoważnienia Prezydenta, decyzję⁹⁸ w sprawie skierowania do DPS.

W sprawie nr DŚ.ZT.422.403.2022.SM od doręczenia do MOPS postanowienia Sądu Rejonowego w Zawierciu⁹⁹ o umieszczeniu osoby w DPS bez jej zgody do wydania decyzji¹⁰⁰ w sprawie skierowania do DPS upłynęło 58 dni. W okresie od wpływu postanowienia Sądu do wydania decyzji MOPS nie podejmował żadnych udokumentowanych czynności w ramach postępowania wyjaśniającego.

MOPS nie zawiadomił strony o tym, że ww. sprawa nie będzie załatwiona w terminie określonym w art. 35 Kpa i nie podał przyczyny zwłoki oraz nowego terminu załatwienia sprawy, co było niezgodne z art. 36 § 1 Kpa.

(akta kontroli str. 2965-3036)

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że: „Zgodnie z przepisem określonym w art. 35 § 3 (...) Kodeksu postępowania administracyjnego organ prowadzący sprawę uznał ją za szczególnie skomplikowaną. »Szczególnie skomplikowany charakter sprawy administracyjnej może być uzasadniony ze względu na złożony stan faktyczny sprawy, wymagający przeprowadzenia starannego i wnikliwego postępowania wyjaśniającego, jak też i z uwagi na precedensowy charakter rozstrzygnięcia. Zakwalifikowanie danej sprawy jako sprawy wymagającej postępowania wyjaśniającego, względnie jako sprawy szczególnie skomplikowanej należy do organu prowadzącego postępowanie« (...). Postępowanie w owej sprawie nie miało również charakteru pilnego co wynika z § 9 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie domów pomocy społecznej z dnia 23 marca 2018 r.¹⁰¹ Zgodnie z tym samym rozporządzeniem § 8 tut. OPS starał się rzetelnie skompletować dokumenty niezbędne do umieszczenia w DPS (klient dostarczył zaświadczenie z ZUS o wysokości świadczenia emerytalnego, które nabył 23 września 2022 r.) jednak pracownik socjalny nie uzupełnił dokumentacji o datę przyjęcia zaświadczenia co mogło mieć wpływ na wydłużenie rozstrzygnięcia sprawy”.

W kwestii niezawiadomienia strony o tym, że ww. sprawa nie będzie załatwiona w terminie określonym w art. 35 Kpa Dyrektor MOPS wyjaśniła, że powodem niezawiadomienia strony o przedłużeniu postępowania było przeoczenie przez pracownika socjalnego MOPS konieczności przedłużenia postępowania.

(akta kontroli str. 2025, 3037-3039)

NIK nie zgadza się z powyższą argumentacją. Zgodnie z § 8 ust. 3 rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej w przypadku gdy do domu kieruje się osobą na podstawie orzeczenia sądu, wydanie decyzji o skierowaniu do domu nie wymaga przedłożenia dokumentów, o których mowa w ust. 1 i 2. Dokumenty te powinny zostać skompletowane w terminie nieprzekraczającym trzech miesięcy od dnia wydania decyzji o skierowaniu do domu. W § 8 ust. 2 pkt 2 ww. rozporządzenia wymieniono decyzję organu emerytalno-rentowego ustalającego wysokość emerytury lub renty oraz pisemną zgodę na ponoszenie opłaty i na jej potrącanie przez właściwy organ emerytalno-rentowy ze świadczenia emerytalnego lub rentowego. Ponadto w ww. decyzji o skierowaniu do DPS nie była ustalona kwota odpłatności za pobyt w DPS, toteż ewentualne późniejsze dostarczenie przez osobę skierowaną do DPS

⁹⁸ Nr DŚ.ZS.5120.1.22.2022 r.

⁹⁹ Dalej: Sąd.

¹⁰⁰ Nr DŚ.ZS.5120.1.22.2022 z 25 listopada 2022 r.

¹⁰¹ Dz. U. z 2018 r., poz. 734 ze zm. – dane promulgacyjne podane przez kontrolerów NIK, dalej: rozporządzenie w sprawie domów pomocy społecznej.

zaświadczenia z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o wysokości świadczenia emerytalnego, nie powodowało niemożności wcześniejszego wydania decyzji o skierowaniu do DPS. Pierwsza decyzja¹⁰² o ustaleniu dla strony wysokości odpłatności za pobyt w DPS została wydana przez Dyrektora MOPS¹⁰³ w dniu 24 stycznia 2023 r.

Dokumentacja potrzebna do wydania decyzji o skierowaniu do DPS¹⁰⁴ wpłynęła do MOPS w dniu 23 września 2022 r., tj. jeszcze przed otrzymaniem postanowienia Sądu. Ponadto w ocenie NIK postępowanie w powyższej sprawie nie było szczególnie skomplikowane bowiem w okresie od otrzymania postanowienia Sądu do wydania decyzji o skierowaniu do DPS MOPS nie podejmował żadnych udokumentowanych czynności wyjaśniających.

(akta kontroli str. 2989-3036, 3108-3111)

2. W decyzjach nr: DŚ.ZS.5120.1.8.2022 z 1 kwietnia 2022 r., DŚ.ZS.5120.1.10.2022 z 21 kwietnia 2022 r. i nr DŚ.ZS.5120.1.5.2023 z 24 marca 2023 r., kierujących osoby starsze do RDP „Spokojna Jesień” w Zawierciu nie wskazano okresu na jaki osoby te zostały do niego skierowane (pobyt okresowy lub stały) oraz zakresu usług opiekuńczych przysługujących danej osobie. Zakresu usług opiekuńczych nie określono także w decyzji nr DŚ.ZS.5120.1.16.2022 z 14 lipca 2022 r., co stanowiło naruszenie § 6 ust. 2 i 3 rozporządzenia w sprawie rodzinnych domów pomocy. Niewskazanie okresu, na jaki dana osoba była kierowana do RDP było niezgodne z § 7 ust. 1 powołanego wyżej rozporządzenia¹⁰⁵.

(akta kontroli str. 3045-3046, 3062-3063, 3075-3076, 3085-3086, 3112)

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że: „(...) pracownik nie wskazał w decyzji pobytu stałego sugerując się, że osoby wymagały całodobowej opieki zgodnie z art. 52 ust. 1¹⁰⁶. W przypadku braku możliwości zapewnienia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osoba wymagająca z powodu wieku lub niepełnosprawności pomocy innych osób może korzystać z usług opiekuńczych i bytowych w formie rodzinnego domu pomocy. W pozostałych przypadkach decyzje wydawane są na czas nieokreślony. Zaznaczyć należy, że osoby kierowane do RDP świadomie wyrażały swoją wolę wobec powyższego strona w dowolnym momencie mogła wnieść o rezygnację z dalszego pobytu w RDP”. Wyjaśniła ponadto, że: „Zakres usług opiekuńczych przysługujących danej osobie był ustalany w trakcie przyjęcia osób do rodzinnego domu, uwzględniając stan zdrowia, sprawność fizyczną i intelektualną (zawarty w formie ustnej i na bieżąco modyfikowany w zależności od potrzeb danej osoby)”.

(akta kontroli str. 3090-3092, 3095-3096)

W ocenie NIK, zakres usług przysługujących danej osobie powinien być określony w decyzji o skierowaniu do RDP. Zakres usług opiekuńczych jest bowiem zgodnie z § 6 ust. 3 rozporządzenia w sprawie rodzinnych domów pomocy dostosowany do

¹⁰² Nr DŚ.ZS.5121.1.2.2023.

¹⁰³ Z upoważnienia Prezydenta Miasta Zawiercie.

¹⁰⁴ Kwestionariusz rodzinnego wywiadu środowiskowego, opinia dotycząca sprawności osoby ubiegającej się o skierowanie do DPS, kwestionariusz osobowy, karta indywidualna osoby ubiegającej się o DPS, oświadczenie o tym, iż strona została poinformowana, że udzielenie pracownikowi socjalnemu informacji niezgodnych ze stanem faktycznym może spowodować wyegzekwowanie zwrotu bezprawnie uzyskanych świadczeń pomocy społecznej, oświadczenie o stanie majątkowym, zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia osoby ubiegającej się o skierowanie do DPS oraz orzeczenie o stopniu niepełnosprawności.

¹⁰⁵ Osobę wymagającą wsparcia w formie usług świadczonych przez rodzinny dom pomocy kieruje się do tego domu na pobyt okresowy albo pobyt stały.

¹⁰⁶ Ustawy o pomocy społecznej – dopisek kontrolerów NIK.

indywidualnych potrzeb osoby korzystającej z usług rodzinnego domu pomocy i uwzględnia poziom samodzielności tej osoby.

W dokumentacji postępowań, zakończonych wydaniem decyzji nr: DŚ.ZS.5120.1.8.2022 z 1 kwietnia 2022 r., DŚ.ZS.5120.1.10.2022 z dnia 21 kwietnia 2022 r., DŚ.ZS.5120.1.5.2023 z 24 marca 2023 r. i DŚ.ZS.5120.1.16.2022 z 14 lipca 2022 r., kierujących osoby starsze do RDP w Zawierciu, brak było zaświadczeń lekarskich stwierdzających brak przeciwwskazań zdrowotnych do umieszczenia w RDP uzupełnionych wskazaniem pielęgniarzkimi co do zakresu wymaganych usług opiekuńczych dla poszczególnych osób, co było niezgodne z § 7 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie rodzinnych domów pomocy.

(akta kontroli str. 3045-3089, 3112)

Tryb kierowania do RDP przez MOPS został objęty kontrolą doraźną przeprowadzoną w sierpniu 2023 r. przez Wydział Rodziny i Polityki Społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach w zakresie realizacji zadania „w formie świadczenia usług opiekuńczo-bytowych dla osób wymagających wsparcia z powodu wieku i niepełnosprawności przez Rodzinny Dom Pomocy „Spokojna Jesień”. W protokole kontroli¹⁰⁷ wskazano m.in. na niewłaściwą interpretację przez MOPS normy art. 52 ustawy o pomocy społecznej powodującą kierowanie do RDP w oparciu o przepisy dotyczące domów pomocy społecznej, przy jednoczesnym braku, wymaganych przepisem § 7 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie rodzinnych domów pomocy, zaświadczeń lekarskich oraz wskazań pielęgniarzkimi. Wskazano również, że decyzje administracyjne przyznające pomoc w formie usług RDP były niewłaściwie konstruowane.

(akta kontroli str. 1620-1633)

Ponadto, nie ustalono w formie pisemnej ze stronami ww. czterech postępowań¹⁰⁸ (ich pełnomocnikami lub opiekunami prawnymi) sposobu świadczenia usług bytowych i opiekuńczych w rodzinnym domu pomocy¹⁰⁹, co było niezgodne z § 4 ust. 3 ww. rozporządzenia.

(akta kontroli str. 3045-3089, 3112)

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że brak uzgodnień określonych w § 4 ust. 3 rozporządzenia w sprawie rodzinnych domów pomocy wynikał z „zasugerowania się koniecznością pełnienia usług na rzecz osób zgodnie z umową na poziomie ich zapotrzebowania oraz faktu zastosowania procedur takich jak w przypadku domów pomocy społecznej”.

(akta kontroli str. 3091, 3093)

NIK zwraca uwagę, że „poziom zapotrzebowania” dla poszczególnych osób skierowanych do RDP nie został określony w decyzjach kierujących, bowiem – w jak opisano powyżej – w decyzjach tych nie został wskazany zakres przyznanych świadczeń.

3. Nierzetelne rozeznano warunki do prowadzenia RDP przed podpisaniem z osobą fizyczną umowy¹¹⁰ na jego prowadzenie. Przed zawarciem umowy MOPS nie dokonał oględzin budynku, w którym miała mieć miejsce siedziba RDP, na skutek czego mieszkania przeznaczone na RDP nie spełniały warunków określonych w § 6 ust.1

¹⁰⁷ Nr PSI.431.2.5.2023.

¹⁰⁸ Zakończonych decyzjami nr: DŚ.ZS.5120.1.8.2022 z 1 kwietnia 2022 r., DŚ.ZS.5120.1.10.2022 z dnia 21 kwietnia 2022 r., DŚ.ZS.5120.1.5.2023 z 24 marca 2023 r. i DŚ.ZS.5120.1.16.2022 z 14 lipca 2022 r.

¹⁰⁹ W aktach postępowań zakończonych ww. decyzjami nie było dokumentów potwierdzających takie ustalenie.

¹¹⁰ Umowa z 22 marca 2022 r., nr rej. Centr. 29103/RC/2022.

pkt 1 lit. b), c) i d) rozporządzenia w sprawie rodzinnych domów pomocy w zakresie przystosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnością (brak podjazdu do budynku, windy, łazienek przystosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością) oraz wymaganego metrażu.

(akta kontroli str.1598-1610,1612-1614,1620-1703,1754-1771)

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że: „Nie prowadzono rozeznania w zakresie prowadzenia rodzinnych domów w 2022 r. Podpisanie umowy bez przeprowadzenia konkursu było wynikiem faktu, że to Pani (...) zgłosiła się do gminy z chęcią prowadzenia RDP. Jako że jest to bardzo ograniczona działalność na terenie całego kraju (jest bardzo mało takich placówek), i wcześniej nikt inny nie zgłaszał chęci realizacji takich działań gmina nie przeprowadziła konkursu tylko dała pełnomocnictwo Dyrektorowi MOPS do podpisania umowy”. W odniesieniu do niespełniania przez mieszkania przeznaczone na RDP wymogów bytowych określonych w powołanym wyżej rozporządzeniu wyjaśniła: „Interpretacja przez nas rozporządzenia powodowała, że założyliśmy, iż dom może być dostosowywany w trakcie. Wynikało to z braku wiedzy i doświadczenia w zakresie realizacji zadań związanych z RDP (...)”.

(akta kontroli str. 1598-1604,1609-1610,1620-1638,1662-1664,1671-1680,1754-1759, 1766-1771, 1774a)

1.4 Informowanie przez MOPS osób starszych oraz ich opiekunów o możliwości skorzystania z usług na terenie Gminy

Opis stanu faktycznego

Informacje o formach pomocy wynikających z art. 50-54 ustawy o pomocy społecznej znajdowały się na stronach Internetowych MOPS¹¹¹ oraz BIP MOPS¹¹². Informacje o DDS+ oraz „Klubie Senior+” były dostępne na stronie Internetowej UM¹¹³, jak również w social mediach (Facebook). Informacje o działalności ww. placówek były rozpowszechniane poprzez plakaty promocyjne zamieszczane w punktach podlegających MOPS¹¹⁴. Na BIP MOPS w zakładce "jak załatwić sprawę" znajdowały się dalsze zakładki dotyczące skonkretyzowanych form wsparcia wraz z opisem jak się o nie ubiegać. Na stronie internetowej MOPS podane były również informacje o procedurach ubiegania się o wsparcie, w tym o realizowanych programach, miejscu składania wymaganych dokumentów oraz osobie, u której można uzyskać szczegółowe informacje. Na BIP zamieszczono akty prawa miejscowego dotyczące odpłatności za wsparcie oraz zarządzenia Dyrektora MOPS. Dyrektor MOPS podała, że pracownicy socjalni MOPS otrzymywali zgłoszenia ze Szpitala Powiatowego w Zawierciu oraz innych placówek opieki zdrowotnej z terenu Gminy w celu objęcia osób/rodzin usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania. Wymienione wyżej instytucje posiadały wykaz ulic oraz służbowe numery telefonów pracowników socjalnych.

(akta kontroli str. 1519, 2550-2554)

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że: „Pracownicy Ośrodka w szczególności Działu Pomocy Środowiskowej (...) oraz podlegli im pracownicy socjalni w Terenowych Zespołach Pracy Socjalnej na bieżąco informują o formach wsparcia, niezbędnych dokumentach w sprawach związanych z umieszczeniem osób w Domach Pomocy Społecznej, (...) usługach opiekuńczych, ich zakresie i ich odpłatności, jak również możliwościach pobytu w ośrodkach czy odpłatności za pobyt w Ośrodkach wsparcia na terenie gminy Zawiercie. (...) W MOPS znajduje się Biuro Obsługi Interesanta, gdzie pracownicy na

¹¹¹ Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Zawierciu (mopszawiercie.pl)

¹¹² www.bip.mopszawiercie.pl

¹¹³ Dla Seniora i Juniora - Zawiercie - Tu rozkręca się Jura

¹¹⁴ Terenowe Zespoły Pracy Socjalnej, mieszkania wspomagane, Ośrodek Wsparcia Dziecka i Rodziny.

bieżąco udzielają telefonicznych i ustnych informacji o możliwościach przyznania wsparcia w konkretnych okolicznościach, kierując do odpowiednich działów lub pracowników socjalnych odpowiedzialnych za konkretne rejony opiekuńcze”.

(akta kontroli str. 1514-1515, 1519)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.5 Finansowanie usług świadczonych osobom starszym z chorobami neurodegeneracyjnymi

Dyrektor MOPS podała, że środki finansowe na poszczególne formy opieki nad osobami starszymi określone w art. 50-54 ustawy o pomocy społecznej były w latach 2022-2024 (I kwartał) wystarczające.

(akta kontroli str. 1198, 1201, 550-2551)

Wielkość wydatków w podziale na poszczególne rodzaje świadczeń określone w art. 50-54 ustawy o pomocy społecznej kształtowała się następująco:

- 1) wg stanu na 31 grudnia 2022 r. wydatkowano:
 - a) na usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania 809 824,53 zł (kwota ta stanowiła 75% planu po zmianach w wysokości 1 082 249,00 zł). Dyrektor MOPS wyjaśniła, że na dzień 1 stycznia 2022 r. MOPS miał zagwarantowane środki na zatrudnienie opiekunów w 100%, a poprzez niewydatkowanie całej zaplanowanej kwoty powstały oszczędności w wysokości 272 424,47 zł. „(...) W lutym 2022 r. pozyskaliśmy dofinansowanie w ramach Programu 75+ na częściowy zwrot kosztów wynagrodzenia opiekunów świadczących usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania u osób kwalifikujących się do Programu 75+. Dotacja w kwocie 127.860,50 zł została wydatkowana w całości, tym samym środki własne Gminy nie zostały wydatkowane na wynagrodzenia, które kwalifikowały się do Programu. Pozostałe oszczędności wynikały m.in. z niewypłaconej odprawy emerytalnej (Pracownik pozostał w zatrudnieniu), oszczędnościach na składkach ZUS i FP, oszczędnościach na zakupach, opłatach za telefony służbowe, składkach na Pracownicze Plany Kapitałowe. Powstałe oszczędności nie zaburzyły pracy działu i pozwoliły w pełni zapewnić funkcjonowanie działu i realizację usług opiekuńczych”.
 - b) na specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi 187 646,60 zł (kwota ta stanowiła 95% planu po zmianach w wysokości 197 845,00 zł),
 - c) na usługi opiekuńcze w ośrodkach wsparcia¹¹⁵ 1 110 032,50 zł (kwota ta stanowiła 89% planu po zmianach w wysokości 1 245 326,00 zł), w tym na posiłki wydatkowano 134 277,38 zł,
 - d) na usługi opiekuńcze i bytowe w formie rodzinnego domu pomocy 72 152,68 zł¹¹⁶,
 - e) na wsparcie w mieszkaniach wspomaganych 514 848,50 zł (kwota ta stanowiła 86% planu po zmianach w wysokości 598 424,00 zł),
 - f) na umieszczenie w DPS 1 493 501,28 zł (kwota ta stanowiła 87% planu po zmianach w wysokości 1 720 000,00 zł).
- 2) wg stanu na 31 grudnia 2023 r. wydatkowano:
 - a) na usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania 840 944,75 zł (kwota ta stanowiła 89% planu po zmianach w wysokości 940 047,00 zł),

¹¹⁵ DDS+ i „Klub Senior+”.

¹¹⁶ Planowane wydatki na RDP zostały ujęte w planie wydatków na DPS.

- b) na specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi 237 947,50 zł (kwota ta stanowiła 96% planu po zmianach w wysokości 246 646,00 zł),
 - c) na usługi opiekuńcze w ośrodkach wsparcia¹¹⁷ 1 520 316,76 zł (kwota ta stanowiła 86% planu po zmianach w wysokości 1 757 638,00 zł), w tym na posiłki wydatkowano 96 650,18 zł,
 - d) na usługi opiekuńcze i bytowe w formie rodzinnego domu pomocy 136 757,95 zł¹¹⁸,
 - e) na wsparcie w mieszkaniach wspomaganych 583 370,56 zł (kwota ta stanowiła 94% planu po zmianach w wysokości 620 300,00 zł),
 - f) na umieszczenie w DPS 1 839 273,35 zł (kwota ta stanowiła 93% planu po zmianach w wysokości 1 978 000,00 zł).
- 3) wg stanu na 31 marca 2024 r. wydatkowano:
- a) na usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania 313 436,96 zł (kwota ta stanowiła 29% planu po zmianach na 2024 r. w wysokości 1 086 127,00 zł),
 - b) na specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi 63 537,39 zł (kwota ta stanowiła 21% planu po zmianach na 2024 r. w wysokości 299 510,00 zł);
 - c) na usługi opiekuńcze w ośrodkach wsparcia¹¹⁹ 396 651,04 zł (kwota ta stanowiła 24% planu po zmianach na 2024 r. w wysokości 1 671 796,00 zł), w tym na posiłki wydatkowano 27 186,23 zł,
 - d) na wsparcie w mieszkaniach wspomaganych 182 622,60 zł (kwota ta stanowiła 26% planu po zmianach na 2024 r. w wysokości 697 751,00 zł),
 - e) na umieszczenie w DPS 543 240,67 zł (kwota ta stanowiła 26% planu po zmianach w wysokości 2 110 000,00 zł).

(akta kontroli str. 953-988, 3135-3136, 3146-3156)

Średni koszt miesięczny dla ww. poszczególnych form pomocy w latach 2022-2024 (I kw.) systematycznie wzrastał i wg stanu na 31 grudnia 2022 r., 31 grudnia 2023 r. i 31 marca 2024 r. wynosił odpowiednio: usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania 67 485,38 zł, 70 078,73 zł, 104 478,99 zł; specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi 15 637,22 zł, 19 828,96 zł, 21 179,13 zł, usługi opiekuńcze w ośrodkach wsparcia 92 502,71 zł, 126 693,06 zł, 132 217,01 zł, usługi opiekuńcze i bytowe w formie rodzinnego domu pomocy 6 012,72 zł, 11 396,49 zł, wsparcie w mieszkaniach wspomaganych 42 904,04 zł, 48 614,21 zł, 60 874,20 zł oraz umieszczenie w DPS 130 471,16 zł, 153 272,78 zł i 181 080,22 zł.

(akta kontroli str. 3150, 3153, 3157)

Wysokość środków ujęta w planie budżetu MOPS na 2022 r. była zgodna z wysokością środków ujętych w projekcie planu budżetu na ten rok w przypadku świadczeń: umieszczenie w DPS i pobyt w RDP (1 770 000,00 zł) oraz posiłek w ośrodku wsparcia (200 000,00 zł). Nieznaczące różnice pomiędzy wysokością kwot ujętych w projekcie planu budżetu i planie budżetu na 2022 r., które nie miały wpływu na realizację tych zadań, wystąpiły w przypadku: usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania (1 077 949,00 zł w projekcie, 1 070 449,00 zł w planie, tj. o 0,7% mniej¹²⁰), usług opiekuńczych w DDS+ (1 213 598,00 zł w projekcie, 1 205 598,00 zł w planie, tj. o 0,7% mniej¹²¹) i wsparcia w mieszkaniach wspomaganych

¹¹⁷ DDS+ i Klub Senior+.

¹¹⁸ Planowane wydatki na RDP zostały ujęte w planie wydatków na DPS.

¹¹⁹ DDS+ i „Klub Senior+”.

¹²⁰ 7 500,00 zł.

¹²¹ 8 000,00 zł.

(515 824,00 zł w projekcie, 478 324,00 zł w planie, tj. o 7,3% mniej¹²²). W trakcie roku budżetowego dokonywano przesunięć środków w związku z koniecznością dostosowania planu finansowego MOPS do faktycznych potrzeb związanych z bieżącym funkcjonowaniem w zakresie pomocy społecznej¹²³. Przesunięcia następowały w ramach oszczędności, bez konieczności zwiększenia planu finansowego przez Gminę.

Wysokość środków ujęta w planie budżetu MOPS na 2023 r. była zgodna z wysokością środków ujętych w projekcie planu budżetu na ten rok w przypadku świadczeń: umieszczenie w DPS i pobyt w RDP (2 090 000,00 zł) oraz posiłek w ośrodku wsparcia (250 000,00 zł). Różnice pomiędzy wysokością kwot ujętych w projekcie planu budżetu i planie budżetu na 2023 r. wystąpiły w przypadku: usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania (1 074 520,00 zł w projekcie, 904 520,00 zł w planie, tj. o 15,8% mniej¹²⁴), usług opiekuńczych w DDS+ (1 596 388,00 zł w projekcie, 1 282 388,00 zł w planie, tj. o 19,6% mniej¹²⁵) i wsparcia w mieszkaniach wspomaganych (673 400,00 zł w projekcie, 591 200,00 zł w planie, tj. o 12,2% mniej¹²⁶). W planie budżetu na 2023 r. w odniesieniu do projektu planu budżetu na 2023 r. zmniejszono środki m.in. na: odprawy emerytalne, nagrody jubileuszowe, składki ZUS oraz remont klatki schodowej DDS+. Zwiększono budżet MOPS o środki przeznaczone na podwyżki dla pracowników. W trakcie roku budżetowego dokonywano przesunięć w planie finansowym MOPS - bez zwiększenia ze strony Gminy.

Wysokość środków ujęta w planie budżetu MOPS na 2024 r. była zgodna z wysokością środków ujętych w projekcie planu budżetu na ten rok w przypadku świadczeń: umieszczenie w DPS i pobyt w RDP (2 110 000,00 zł) oraz posiłek w ośrodku wsparcia (250 000,00 zł). Różnice pomiędzy wysokością kwot ujętych w projekcie planu budżetu i planie budżetu na 2024 r. wystąpiły w przypadku: usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania (1 351 697,00 zł w projekcie, 1 086 127,00 zł w planie, tj. o 19,6% mniej¹²⁷), usług opiekuńczych w DDS+ (1 850 402,00 zł w projekcie, 1 674 592,00 zł w planie, tj. o 9,5% mniej¹²⁸) i wsparcia w mieszkaniach wspomaganych (818 094,00 zł w projekcie, 697 751,00 zł w planie, tj. o 14,8% mniej¹²⁹). W odniesieniu do projektu planu budżetu na 2024 r. zmniejszono środki m.in. na odprawy emerytalne i składki ZUS oraz na remont klatki schodowej DDS+.

(akta kontroli str. 1198-1206, 3158-3467)

Średnie miesięczne wynagrodzenie brutto wybranych pracowników MOPS na poszczególnych stanowiskach wzrosło w 2023 r. w stosunku do 2022 r. o: aspirant pracy socjalnej - 26%, aspirant pracy socjalnej – animator lokalny - 22%, asystent rodziny - 36%, główny specjalista - 13%, główny specjalista pracy socjalnej - 15%, główny specjalista pracy socjalnej – konsultant - 18%, inspektor - 22%, kierowca - 20%, kierownik komórki organizacyjnej¹³⁰ - 17%, konsultant – koordynator projektu -

¹²² 37 500,00 zł.

¹²³ Np. zwiększenie w kwocie 30 000,00 zł na zakup energii w mieszkaniach wspomaganych, przeniesienie środków w kwocie 3 110,00 zł z dodatkowego wynagrodzenia rocznego na zakup usług pozostałych, zwiększenie w kwocie 10 000,00 zł na zakup materiałów i wyposażenia (w ramach środków przeznaczonych na DDS+) przy jednoczesnym zmniejszeniu środków w tej kwocie na zakup usług pozostałych.

¹²⁴ 170 000,00 zł.

¹²⁵ 314 000,00 zł.

¹²⁶ 82 200,00 zł.

¹²⁷ 265 570,00 zł.

¹²⁸ 175 810,00 zł.

¹²⁹ 121 343,00 zł.

¹³⁰ Wyciągnięto średnią dla 10 kierowników.

9%, młodszy wychowawca - 20%, opiekun - 22%, opiekun mieszkań wspomaganych - 26%, opiekun osoby niesamodzielnej¹³¹ - 19%, pracownik socjalny - 21%, referent - 16%, specjalista - 17%, specjalista pracy socjalnej - 19%, starszy asystent rodziny - 30%, starszy inspektor - 22%, starszy opiekun - 24%, starszy pracownik socjalny - 23%, starszy specjalista - 17%, starszy specjalista pracy socjalnej - 15%, starszy wychowawca - wzrost o 23% oraz wychowawca - 23%.

(akta kontroli str. 1198-1200, 1205, 1207-1208, 3468-3469)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.6 Realizacja Programu Senior+

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą MOPS realizował Program Senior+ poprzez prowadzenie DDS+ (moduł II „Zapewnienie funkcjonowania placówki Senior+”) i „Klubu Senior+” (moduł I „Utworzenie lub wyposażenie placówki Senior+” realizowany był od 1 stycznia 2022 r. do 31 grudnia 2022 r. Moduł II realizowany był od 1 stycznia 2023 r. do 31 grudnia 2023 r.). Miejsca w „Klubie Senior+” udostępniono 1 marca 2023 r.

W placówkach „Senior+”¹³² zostali zatrudnieni kierownicy, którzy spełniali wymagania art. 111a ust. 3 w zw. z art. 122 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej. Kwalifikacje pracowników realizujących usługi w placówkach „Senior+” zostały określone Zarządzeniami Dyrektora MOPS¹³³, a współpracowników¹³⁴ w corocznych zaproszeniach ofertowych składanych w ramach Programu „Senior+”.

(akta kontroli str. 301-313, 379-390, 454-465, 604-609, 631-643, 682-693, 721876-932, 1001, 1011, 1022, 1042, 1045, 1054, 1065, 1139-1157)

W okresie objętym kontrolą zapewniono standard zatrudnienia określony w Programie Senior+, a stan zatrudnienia w ww. placówkach był zgodny z zasobami kadrowymi wskazanymi w ofertach złożonych przez samorząd w ramach konkursów i w zawartych umowach.

(akta kontroli str. 290-291, 358, 392, 446, 467, 674, 676, 697, 1075, 1119)

Zakresy usług świadczonych przez DDS+ i „Klub Senior+” w okresie objętym kontrolą były zgodne z wymogami Programu Senior+, ofertami złożonymi przez MOPS i zawartymi umowami.

(akta kontroli str. 277-295, 341-364, 379-394, 400-523, 540-611, 619-644, 654-875, 993)

MOPS prawidłowo wypełniał obowiązki informacyjne wskazane w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 maja 2021 r. w sprawie określenia działań informacyjnych podejmowanych przez podmioty realizujące zadania finansowane lub dofinansowane z budżetu państwa lub z państwowych funduszy celowych¹³⁵, zgodnie z zasadami Programu Senior+, ogłoszeniami konkursowymi i postanowieniami umów. Zamieszczono plakaty informacyjne w miejscu realizacji zadania i informacje na stronie internetowej MOPS.

(akta kontroli str. 383, 396-398, 458, 472-473, 528-537, 635-636, 645-653, 686, 715-719, 742)

¹³¹ Zatrudniony w ramach realizacji projektu finansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego.

¹³² Przez placówki Senior+ należy rozumieć DDS+ i „Klub Senior+”.

¹³³ Nr 24/2021 z 17 maja 2021r., nr 22/2023 z 19 czerwca 2023 r. i nr 6a/2024 z 13 lutego 2024 r.

¹³⁴ Fizjoterapeuta (rehabilitant), osoba prowadząca zajęcia artystyczne i rękodzielnicze, osoba prowadząca zajęcia literackie.

¹³⁵ Dz. U. 2021 poz. 953 ze zm.

1.6.1 DDS+

DDS+ został utworzony na mocy uchwały RM Nr XXXI/339/20 z dnia 6 sierpnia 2020 r. DDS+ został powołany w celu realizacji zadań własnych w zakresie wsparcia osób starszych i działał w strukturze MOPS, w siedzibie Ośrodka.

(akta kontroli str. 365, 277-295)

Zatrudnienie w DDS+ w 2022 r. w pełnym wymiarze czasu pracy wynosiło 12 osób (kierownik, intendent, terapeuta-opiekun, pomoc biurowa, pielęgniarka-opiekun, pięciu starszych kucharzy, starszy dietetyk, opiekun), pielęgniarka – opiekun zatrudniona na $\frac{3}{4}$ etatu oraz trzy osoby na umowę zlecenie: fizjoterapeuta-rehabilitant¹³⁶, osoba prowadząca zajęcia literackie z elementami biblioterapii¹³⁷ i osoba prowadząca zajęcia artystyczne i rękodzielnicze¹³⁸.

W 2023 r. w pełnym wymiarze czasu pracy było zatrudnionych 13 osób¹³⁹ (kierownik, intendent, terapeuta zajęciowy - opiekun, pomoc biurowa, pielęgniarka, pięciu starszych kucharzy, kucharz, starszy dietetyk, opiekun), opiekun w niepełnym wymiarze czasu pracy¹⁴⁰ oraz osoba prowadząca zajęcia literackie z elementami biblioterapii¹⁴¹, osoba prowadząca zajęcia artystyczne i rękodzielnicze¹⁴² i fizjoterapeuta-rehabilitant¹⁴³ na umowę zlecenie.

W I kwartale 2024 r. w pełnym wymiarze czasu pracy było zatrudnionych 13 osób (kierownik, intendent, terapeuta zajęciowy - opiekun, pomoc biurowa/referent¹⁴⁴, pielęgniarka, pięciu starszych kucharzy, kucharz¹⁴⁵, starszy dietetyk, opiekun) oraz trzy osoby na umowę zlecenie: fizjoterapeuta-rehabilitant¹⁴⁶, osoba prowadząca zajęcia literackie z elementami biblioterapii¹⁴⁷ i osoba prowadząca zajęcia artystyczne i rękodzielnicze¹⁴⁸.

(akta kontroli str. 277-279, 292-293, 1006-1009, 1017-1020, 1027-1030, 1037-1057, 1069-1074)

W DDS+ w okresie objętym kontrolą zapewniona była ośmiogodzinna oferta usług dla seniorów od poniedziałku do piątku w godz. od 7:00 do 15:00.

(akta kontroli str. 283, 353-364, 379-390, 440-451, 454-465)

Podopiecznym DDS+ zapewniono podstawowe usługi, w tym pomoc w czynnościach dnia codziennego, posiłki, usługi wspomagające dostosowane do indywidualnych potrzeb seniorów, usługi edukacyjne i opiekuńcze, organizację czasu wolnego, zajęcia kulturalno-oświatowe, aktywność ruchową (usługi sportowo-rekreacyjne),

¹³⁶ W wymiarze 16 godzin miesięcznie, średnio dwa razy w tygodniu po dwie godziny.

¹³⁷ W wymiarze 12 godzin miesięcznie, średnio raz w tygodniu przez trzy godziny.

¹³⁸ Jw.

¹³⁹ Do 30 czerwca 2023 r. jedna osoba była zatrudniona jako terapeuta-opiekun, a od 1 lipca 2023 r. jako terapeuta zajęciowy - opiekun, jedna osoba jako starszy kucharz była zatrudniona do 24 lutego 2023 r.

¹⁴⁰ W okresie od 19 kwietnia 2023 r. do 9 sierpnia 2023 r. w wymiarze $\frac{3}{4}$ etatu, a od 10 sierpnia 2023 r. do 31 sierpnia 2023 r. w wymiarze $\frac{1}{2}$ etatu.

¹⁴¹ W wymiarze 12 godzin miesięcznie, średnio raz w tygodniu przez trzy godziny, a od 4 maja 2023 r. w wymiarze 36 godzin w okresie obowiązywania umowy – średnio raz w tygodniu po trzy godziny.

¹⁴² Jw.

¹⁴³ W wymiarze 16 godzin miesięcznie, średnio dwa razy w tygodniu po dwie godziny, a od 4 maja 2023 r. w wymiarze 48 godzin w okresie obowiązywania umowy – średnio dwa razy w tygodniu po dwie godziny.

¹⁴⁴ Od 1 lutego 2024 r. osoba zajmująca wcześniej stanowisko jako pomoc biurowa została zatrudniona jako referent.

¹⁴⁵ Jedna osoba zatrudniona jako kucharz od 1 marca 2024 r.

¹⁴⁶ W wymiarze 16 godzin miesięcznie, średnio dwa razy w tygodniu po dwie godziny.

¹⁴⁷ W wymiarze 12 godzin miesięcznie, średnio raz w tygodniu przez trzy godziny.

¹⁴⁸ Jw.

kinezyterapię, usługi rekreacyjne, integrację międzypokoleniową, terapię zajęciową, usługi socjalne i aktywizujące społecznie¹⁴⁹.

W latach 2022- 2024 (I kwartał) z usług DDS+ korzystało odpowiednio 36 osób (w tym siedem z orzeczeniem niepełnosprawności z przyczyny 10-N i cztery z adnotacją pracownika socjalnego/pielęgniarki w o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej¹⁵⁰), 35 osób (w tym jedna ze zdiagnozowaną przez lekarza chorobą neurodegeneracyjną, osiem z orzeczeniem niepełnosprawności z przyczyny 10-N i trzy z adnotacją pracownika socjalnego/pielęgniarki w o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej) oraz 25 osób (w tym siedem z orzeczeniem niepełnosprawności z przyczyny 10-N i trzy z adnotacją pracownika socjalnego/pielęgniarki o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej).

(akta kontroli str. 277-278, 281, 283-289, 295, 406-407, 481, 538-539, 993, 1774a, 3492-3493)

DDS+ w zakresie świadczonych usług współpracował ze szkołami podstawowymi i przedszkolami, Galerią Stara Łąźnia, Miejską i Powiatową Biblioteką Publiczną w Zawierciu, Biblioteką Pedagogiczną, Ośrodkiem Wsparcia Dziecka i Rodziny, Państwową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną, Policją, „Klubem Senior+”, Środowiskowym Domem Samopomocy, Miejskim Ośrodkiem Kultury, Parafią¹⁵¹ oraz placówkami poza Zawierciem¹⁵². Efektem współpracy było rozszerzenie usług edukacyjnych, integracyjnych, kulturalno-oświatowych oraz aktywizujących społecznie.

(akta kontroli str. 277, 284-285, 993)

Standard warunków lokalowych określony w Programie „Senior+” w DDS+ został spełniony. Placówka była usytuowana na parterze oraz pierwszym i drugim piętrze siedziby MOPS i miała odrębne wejście z boku budynku. W bezpośrednim sąsiedztwie zlokalizowany był przystanek komunikacji miejskiej. Przy budynku znajdowały się dwa parkingi, na każdym z nich było wyznaczone jedno miejsce postojowe dla osób z niepełnosprawnością. Wykorzystywane były dwa samochody przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością należące do MOPS¹⁵³, które służyły m.in. do dowozu osób mających trudności w poruszaniu się z miejsca zamieszkania do DDS+ i z powrotem.

DDS+ był przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością, w tym posiadał windę¹⁵⁴ przystosowaną do potrzeb takich osób. Wszystkie pomieszczenia w placówce były bezprogowe. Na parterze DDS+ znajdowały się: hol z szatnią, toaleta dla podopiecznych przystosowana dla osób z niepełnosprawnością, jadalnia, kuchnia (wyposażona w naczynia do przygotowania posiłków oraz sprzęty i urządzenia gastronomiczne) z zapleczem kuchennym i socjalnym. Na pierwszym piętrze DDS+

¹⁴⁹ W tym integrację międzypokoleniową.

¹⁵⁰ Dyrektor MOPS podała, że pracownicy MOPS w przypadku podejrzeń tego typu kontaktowali się z najbliższą rodziną, jak również umawiali podopiecznych na wizyty lekarskie w celu poszerzenia diagnostyki danej osoby. Działania podejmowane przez pracowników były zindywidualizowane i dostosowane do potrzeb danej osoby. W przypadku posiadania rodziny przez podopiecznego, najczęściej sugerowano jej podjęcie działań dotyczących dalszej diagnozy osoby starszej. W przypadku osób samotnych najczęściej opiekunki samodzielnie umawiały wizyty lekarskie, celem dalszej diagnostyki. W przypadku problemów z transportem Ośrodek zajmował się dowozem osób do lekarzy/szpitali itp.

¹⁵¹ Instytucje i organizacje z siedzibą lub filią w Zawierciu.

¹⁵² Dziennym Domem Senior+ w Rzędkowicach i Miejskim Ośrodkiem Kultury w Łazach.

¹⁵³ Ford Transit i Peugeot.

¹⁵⁴ Winda umiejscowiona była w części budynku użytkowanej przez MOPS, ale pomieszczenia MOPS i DDS+ połączone były korytarzem na I i II kondygnacji. Podopieczni DDS+ mieli zatem swobodny dostęp do windy.

znajdowały się: korytarz, sala telewizyjna (gdzie znajdował się sprzęt RTV - telewizor z dużym, płaskim ekranem, stoły i krzesła tapicerowane), sala wypoczynkowa (gdzie znajdowały się kanapy, fotele, stoliki oraz indywidualne, zamknięte szafki dla podopiecznych), sala relaksacyjna (wyposażona w trzy kanapy, krzesła tapicerowane, komody, stoliki i telewizor), dwie łazienki dla kobiet i mężczyzn¹⁵⁵ oraz pokój dietetyka i intendenta. Na drugim piętrze była sala rehabilitacyjna, która posiadała odpowiednie wyposażenie¹⁵⁶. Ponadto na tym samym poziomie znajdowała się sala plastyczna (znajdowały się w niej zestawione ze sobą stoły, tworzące dużą powierzchnię umożliwiającą wykonywanie prac plastycznych oraz krzesła). W wydzielonym rogu sali utworzono magazynek artykułów plastycznych, malarskich i artystycznych. W pomieszczeniu znajdowały się sztalugi malarskie z blejtrmem, pędzle i farby malarskie, maszyna do szycia oraz kącik komputerowo-internetowy z dostępem do urządzenia wielofunkcyjnego. Sala plastyczna była udekorowana dużą ilością wyrobów artystycznych sporządzonych przez podopiecznych DDS+ oraz pokój zabiegowo-pielęgniarski (wyposażony m.in. w: kozetkę, szafę lekarską, wagę, biurko, dwa fotele obrotowe, glukometr, pulsoksymetr, termometr elektroniczny, trzy aparaty do pomiaru ciśnienia krwi, lekarstwa, umywalkę oraz szafkę na dokumentację medyczną). Pomieszczenie biurowe dla kierownika i personelu DDS+ służyło również do prowadzenia zajęć terapii indywidualnej. Na drugim piętrze były dwie łazienki (dla personelu i podopiecznych). W obu łazienkach były umywalki i toalety. W łazience dla personelu znajdował się prysznic, a w drugiej łazience była pralka automatyczna. Na wyposażeniu była również deska do prasowania i żelazko.

(akta kontroli str. 285-287, 365-370, 1158-1189)

W okresie objętym kontrolą Miasto Zawiercie reprezentowane przez Prezydenta zawarło z Skarbem Państwa – Wojewodą trzy umowy, na mocy których otrzymało dotacje na dofinansowanie wydatków kwalifikowanych dotyczących zapewnienia funkcjonowania DDS+.

Wojewoda przyznał Miastu dotacje na realizację ww. zadania na mocy umów:

- nr 552/2022/Senior+/M2 z dnia 10 lipca 2022 r. w kwocie 108 864,00 zł, wydatkowano łącznie 216 963,18 zł, w tym 108 161,25 zł z dotacji i 108 801,93 zł ze środków własnych,
- nr 622/2023/Senior+/M2 z dnia 22 czerwca 2023 r. w kwocie 88 000,00 zł, wydatkowano łącznie 191 068,39 zł, w tym 87 279,97 zł z dotacji i 103 788,42 zł ze środków własnych.

Do czasu zakończenia kontroli NIK¹⁵⁷ Wojewoda nie podpisał jeszcze umowy na 2024 r., ale Miasto złożyło ofertę realizacji zadania zleconego w ramach Programu Senior+, tj. prowadzenia DDS+. W dniu 27 marca 2024 r. MOPS złożył oświadczenie o przyjęciu dotacji w kwocie 84 726,00 zł. Wkład własny określono na kwotę 84 726,00 zł. Na dzień 31 marca 2024 r. wydano 6 409,60 zł ze środków własnych.

¹⁵⁵ Pierwsza łazienka, przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych, wyposażona była w prysznic z krzeselkiem, taboretem oraz uchwytami pod prysznicem. W łazience znajdowała się umywalka i toaleta. W drugiej łazience znajdowała toaleta, umywalka, pralka automatyczna, suszarka automatyczna oraz miejsce do suszenia wypranych rzeczy

¹⁵⁶ Kozetka rehabilitacyjna, fotel do masażu, trzy maty masujące na fotel, mata masującą do położenia na podłodze, rower magnetyczny, trzy rowery treningowe, stepper stojący duży, stepper mały, urządzenie wioślarz, platforma wibracyjna (elektrostymulator), kołyska do ćwiczeń, urządzenia do kinezyterapii (m.in. orbitrek, tablicę do ćwiczeń manualnych, piłki, taśmy, ciężarki, masażery ręczne) oraz kijki do nordic walkingu.

¹⁵⁷ Tj. do 27 czerwca 2024 r.

Jednostkowy roczny koszt realizacji Programu Senior+¹⁵⁸ w zakresie korzystania z usług DDS+ w latach 2022-2023 wynosił odpowiednio: 6 026,76 zł i 5 459,09 zł. Jednostkowy koszt realizacji ww. programu w I kw. 2024 r. wyniósł 256,38 zł.

Niewykorzystane kwoty dotacji w wysokości 702,75 zł za 2022 r. i 720,03 zł¹⁵⁹ za 2023 r. zostały zwrócone prawidłowo.

(akta kontroli str. 287-288, 352-395, 412, 454-471, 486, 489, 490, 510-524, 540-603, 784-875, 1120-1122)

1.6.2. „Klub Senior+”

„Klub Senior+” utworzony na mocy uchwały RM Nr LXXIII z dnia 28 grudnia 2022 r. „Klub Senior+” został powołany w celu wykonywania zadań własnych Gminy w zakresie zapewnienia wsparcia Seniorom, poprzez umożliwienie korzystania ze świadczeń: opiekuńczych, aktywizujących, edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych. „Klub Senior+”. „Klub Senior+” rozpoczął działalność w strukturze MOPS w dniu 1 marca 2023 r.

(akta kontroli str. 277-295, 668)

„Klub Senior+” od 1 do 10 marca 2023 r. był otwarty od poniedziałku do piątku w godzinach od 11:00 do 15:00, a od 13 marca 2023 r. w poniedziałki i wtorki w godzinach 8.00-16.00 oraz w czwartki w godzinach od 11.00-15.00.

W ramach działalności placówki zostały zapewnione usługi socjalne (poradnictwo socjalne prowadzone przez pracownika socjalnego, wsparcie emocjonalne, budowanie poczucia bezpieczeństwa i przynależności do grupy), edukacyjne (spotkania z ludźmi kultury, pisarzami, treningi umysłu i zdolności skutecznego zapamiętywania), kulturalno-oświatowe (wyjazdy i wycieczki, wyjścia do kina), aktywności ruchowej (kinezyterapia, spacer, zajęcia sportowo-ruchowe, zajęcia z fizjoterapeutą), aktywizujące (spotkania międzypokoleniowe z wychowankami świetlicy środowiskowej, z grupami przedszkolnymi, uczniami szkół. Współpraca z Uniwersytetem Trzeciego Wieku, z DDS+).

(akta kontroli str. 284, 725, 767-775, 1088-1119)

Od 1 marca do końca 2023 r. oraz w I kw. 2024 r. w Klubie+ były zatrudnione na ½ etatu dwie osoby (kierownik i aspirant pracy socjalnej - animator lokalny pełniący również funkcję terapeuty zajęciowego. W okresie od 29 sierpnia do 30 września 2023 r. zatrudniono w ramach umowy zlecenia osobę odpowiedzialną za organizowanie i przeprowadzenie zajęć sportowych z elementami samoobrony.

(akta kontroli str. 277-278, 280, 294)

„Klub Senior+” znajdował się na parterze budynku w centrum Zawiercia i miał bezpośrednie wejście z poziomu chodnika, które było pozbawione barier architektonicznych i przystosowane dla osób z niepełnosprawnościami. W „Klubie Senior+” znajdowało się duże pomieszczenie wyposażone w stoły, krzesła, biurka, fotele i telewizor. Zapewniono również szatnię dla uczestników wyposażoną w indywidualne szafki dla nich. Wyodrębniono kącik aktywności fizycznej (wyposażony w stacjonarny rower treningowo-rehabilitacyjny), komputerowo-internetowy (wyposażony w laptopy z dostępem do Internetu i urządzenie wielofunkcyjne). W „Klubie Senior+” znajdował się aneks kuchenny wyposażony

¹⁵⁸ Przy uwzględnieniu środków z dotacji i środków własnych.

¹⁵⁹ W dniu 12 stycznia 2024 r. zwrócono kwotę 613,00 zł. Po złożonym sprawozdaniu końcowym z wykonania zadania publicznego w dniu 24 stycznia 2024 r. dokonano korekty i w dniu 31 stycznia 2024 r. zrobiony został dodatkowy przelew na kwotę 107,03 zł.

w podstawowe sprzęty AGD. Uczestnicy mogli korzystać z dwóch toalet, dla kobiet i mężczyzn. Szatnia była przystosowanych dla osób z niepełnosprawnością.

(akta kontroli str. 1190-1197)

Wojewoda przyznał Miastu dotacje na realizację ww. zadania na mocy umów:

- nr 548/2022/Senior+/M1 z dnia 20 lipca 2022 r. w kwocie 150 240,00 zł, na realizację zadania wydatkowano łącznie 213 618,23 zł, w tym 150 240,00 zł z dotacji i 63 378,23 zł ze środków własnych,

- nr 621/2023/Senior+/M2 z dnia 22 czerwca 2023 r. w kwocie 13 600,00 zł, wydatkowano łącznie 26 252,82 zł, w tym 13 116,58 zł z dotacji i 13 136,24 zł ze środków własnych.

W 2022 r. dotacja została wykorzystana w całości, a za 2023 r. niewykorzystaną kwotę dotacji w wysokości 483,42 zł zwrócono zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych.

Według stanu na 27 czerwca 2024 r., MOPS nie otrzymał jeszcze dotacji na funkcjonowanie „Klubu Senior+” w 2024 r. Ze środków własnych MOPS wydatkowano na ten cel w I kw. 2024 r. kwotę 3 065,09 zł.

Jednostkowy roczny koszt funkcjonowania „Klubu Senior+”¹⁶⁰ w 2023 r. wyniósł 3 281,60 zł. Jednostkowy koszt realizacji ww. programu w I kw. 2024 r. wyniósł 383,13 zł.

W latach 2023-I kwartał 2024 r. z usług „Klubu Senior+” korzystało osiem osób¹⁶¹, z których żadna nie chorowała na choroby neurodegeneracyjne.

(akta kontroli str. 288, 731, 933-952, 1123-1138, 1774a)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

1.7 Realizacja Programu KWS

Opis stanu
faktycznego

MOPS przystąpił do realizacji Programu KWS na mocy uchwały RM Nr LX/780/22 z dnia 30 marca 2022 r. w ramach Modułu I (wspólne spędzanie czasu z seniorami, ułatwienie dostępności do opieki zdrowotnej, wsparcie psychologiczne oraz w czynnościach dnia codziennego) i Modułu II (wyposażenie seniorów w tzw. „opaski bezpieczeństwa”).

W dniu 13 czerwca 2022 r. Prezydent ogłosił na podstawie art. 13 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie¹⁶² otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych w 2022 r. w zakresie wspierania seniorów i osób z niepełnosprawnością w ramach Programu KWS. W wyniku konkursu wyłoniono wykonawcę (podmiot zewnętrzny)¹⁶³, z którym Gmina zawarła 18 lipca 2022 r. umowę na realizację zadania pt. „Korpus Wsparcia Seniorów na rok 2022, finansowanego ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19”. W dniu 26 września 2022 r. Wykonawca odstąpił od umowy przed przystąpieniem do jej realizacji. Jako powód podał „konieczność angażowania w realizację działań projektowych większych zasobów finansowych, niż te przyznane w projekcie”.

¹⁶⁰ Roczny łączny koszt funkcjonowania Klubu Senior+ w przeliczeniu na jednego uczestnika, przy uwzględnieniu środków z dotacji i środków własnych.

¹⁶¹ Osiem osób w 2023 r. i osiem osób w I kw. 2024 r.

¹⁶² Dz. U. z 2023 r., poz. 571.

¹⁶³ Dalej: Wykonawca.

Spowodowało to, że KWS w zakresie Modułu I¹⁶⁴ był realizowany samodzielnie (w ramach dodatkowego wynagrodzenia) przez pracowników MOPS.

W okresie objętym kontrolą MOPS nie organizował i nie koordynował pracy wolontariuszy oraz nie korzystał ze wsparcia organizacji pozarządowych w zakresie realizacji usług wsparcia. W 2022 r., pomimo ogłoszenia o naborze na wolontariuszy, nikt się nie zgłosił do MOPS i w 2023 roku nie podjęto podobnych działań, pozostawiając realizację KWS pracownikom MOPS.

W dniu 18 czerwca 2024 r. została podpisana pomiędzy Gminą a Wojewodą umowa nr PSV.3113.25.39.2024 na udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na kwotę 144 807,00 zł na dofinansowanie zadania własnego Gminy, tj. realizacji usługi wsparcia na rzecz Seniorów w ramach Programu KWS na rok 2024. Umowa dotyczyła Modułu I (organizacja i realizacja usług opiekuńczych świadczonych w formie usług sąsiedzkich dla osób w wieku 60 lat i więcej) i Modułu II (poprawa bezpieczeństwa i możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania osób starszych przez dostęp do tzw. „opieki na odległość”).

(akta kontroli str. 115-117, 1198-1205, 1287-1354, 1360, 1389, 1421, 1514-1519, 1589-1593, 3101-3107)

Na potrzeby realizacji Modułu II przeprowadzono w 2022 r. procedurę zapytania ofertowego na zakup opasek bezpieczeństwa i wyłoniono wykonawcę. W dniu 26 lipca 2022 r. MOPS zawarł umowę nr 61/07/RC/2022 z podmiotem zewnętrznym, której przedmiotem był „zakup wraz z dostawą, zainstalowaniem, przeszkoleniem i systemem monitorującym całodobowo „opasek bezpieczeństwa” dla Seniorów”. W 2023 r.¹⁶⁵ i 2024 r.¹⁶⁶ MOPS kontynuował współpracę z wybranym wcześniej wykonawcą w zakresie realizacji świadczeń usługi zdalnej opieki, korzystając z opasek będących w posiadaniu MOPS.

(akta kontroli str. 1198-1203, 1362-1379, 1409-1416, 1434-1457, 1467-1468)

W ramach realizacji Programu KWS pracownicy socjalni MOPS uczestniczyli w przeprowadzeniu rekrutacji uczestników w ramach obu Modułów. W ramach Modułu I MOPS objął wsparciem uczestników w następujących formach: pomoc w robieniu zakupów, dostarczanie opału do mieszkania, wynoszenie śmieci, dostarczenie paczki świątecznej, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, wyjazd do instytucji kultury i kultu religijnego, sprzątanie, wyjście na spacer, pomoc w higienie osobistej, rozmowy wspierające, pomoc w utrzymaniu psa. Najczęściej stosowaną formą wsparcia w latach 2022-2023 była pomoc w robieniu zakupów¹⁶⁷. W 2022 r. nie odnotowano rozmów wspierających (co miało miejsce w 2023 r. i było drugą najczęstszą formą pomocy) oraz pomocy w utrzymaniu psa (w 2023 r. 16 uczestników skorzystało z tej formy pomocy).

W 2023 r. wzrosła w stosunku do 2022 r. liczba uczestników Modułu I Programu KWS, którzy korzystali z następujących usług: pomocy w robieniu zakupów – odpowiednio 63 i 191 uczestników (wzrost o 203%), dostarczania opału do mieszkania – 4 i 15 uczestników (wzrost o 275%), wynoszenia śmieci – 34 i 87 uczestników (wzrost

¹⁶⁴ W okresie 2022-2024. W 2023 w oparciu o uchwałę RM Nr LXXVII/1059/23 w sprawie przyjęcia programu osłonowego Korpus Wsparcia Seniorów na rok 2023.

¹⁶⁵ Na mocy umowy nr 92/06/RC/2023 z dnia 30 czerwca 2023 r.

¹⁶⁶ Na mocy uchwały RM Nr XCVIII/1404/24 w sprawie przyjęcia programu osłonowego dotyczącego realizacji usług opiekuńczych poprzez dostęp do tzw. opieki na odległość dla Gminy Zawiercie na rok 2024 oraz umów z dotychczasowym wykonawcą: nr rej. centr. 36/12/RC/2023 zawartej 28 grudnia 2023 r., Nr rej. centr. 04/02/RC/2024 zawartej 31 stycznia 2024 r. oraz nr 70/02/RC/2024 z 28 lutego 2024 r., zawartej na czas określony od 1 marca 2024 r. do 31 marca 2024 r.

¹⁶⁷ Na pomoc w robieniu zakupów składały się: zakupy spożywcze, zakupy środków czystości, zakup lekarstw oraz wspólny wyjazd na zakupy.

o 156%), pomocy w załatwianiu spraw urzędowych – 3 i 21 osób (wzrost o 600%), wyjazdów do instytucji kultury/kultu religijnego – 1 i 2 osoby (wzrost o 100%), sprzątanía – 19 i 43 osoby (wzrost o 126%), pomocy w higienie osobistej – 3 i 5 osób (wzrost o 67%).

W okresie objętym kontrolą MOPS nie realizował w ramach Programu KWS pomocy w zakresie dostarczania posiłków. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że tego typu forma pomocy była zapewniona przez Ośrodek w ramach jego zwykłej działalności, a seniorzy nie wnioskowali o taką pomoc w ramach KWS. MOPS nie realizował również specjalistycznych usług opiekuńczych podczas trwania Programu KWS, gdyż nie zgłaszano potrzeb w tym zakresie. Specjalistyczne poradnictwo psychologiczne było związane z działaniami Działu Pomocy Środowiskowej i również nie było prowadzone jako osobna forma wsparcia w ramach KWS.

(akta kontroli str. 1513, 1514-1517, 1589-1592, 1596)

W ramach Modułu II uczestnicy otrzymali tzw. „opaski życia” przeznaczone dla osób, które wymagały czasowego lub stałego wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na stan zdrowia. Wykonawca przysyłał do MOPS raporty z systemu teleopieki, w których zawarte były takie dane jak: liczba użytkowników objętych wsparciem, liczba połączeń wykonanych przez centrum medyczne w celu kontaktu z podopiecznym w razie prawdopodobieństwa upadku, podwyższenie akcji serca, liczba połączeń zainicjonowanych z opasek podopiecznych, których skutkiem było wysłanie zespołu ratownictwa medycznego. W 2022 r. objęto wsparciem w ramach Modułu II Programu KWS 55 osób, a w 2023 r. ich liczba wzrosła do 60, tj. o 9%.

Wsparcie w ramach Modułu I w I kw. 2024 nie było realizowane, gdyż umowa na dotację została podpisana w terminie późniejszym i MOPS czekał na przyznanie środków z dotacji. W ramach Modułu II w I kw. 2024 r. wsparcie było kontynuowane w zakresie opieki na odległość przez opaski bezpieczeństwa. Nie zostały zakupione nowe opaski.

(akta kontroli str. 1374-1379, 1392, 1409-1416, 1424, 1434-1457, 1474-1512)

W okresie objętym kontrolą Gmina zawarła umowy z Wojewodą, na mocy których otrzymała dotacje na realizację działań w ramach Programu KWS. Kwota dotacji w 2022 r.¹⁶⁸ na realizację Modułu I wyniosła 59 416,00 zł (wydatkowano 10 583,46 zł¹⁶⁹), na realizację Modułu II - 65 000,00 zł (wydatkowano 35 793,69 zł¹⁷⁰). W 2023 r. kwota dotacji na realizację Modułu I wyniosła 16 838,58 zł¹⁷¹ (wydatkowano 15 066,46 zł¹⁷²), ze środków własnych wydatkowano 3 767,06 zł (łącznie wydatkowano 18 833,52 zł), na realizację Modułu II - 11 232,00 zł (wydatkowano 100%), ze środków własnych wydatkowano 6 648,50 zł (łącznie wydatkowano 17 880,50 zł). W I kw. 2024 r. Gmina wydatkowała na opłatę abonamentową za opaski kwotę 4 029,00 zł ze środków własnych.

Jednostkowy roczny koszt realizacji¹⁷³ ww. umów wynosił: w 2022 r. w przypadku Modułu I - 1 511,92 zł (siedmiu uczestników), Modułu II - 639,17 zł (56 uczestników), w 2023 r. odpowiednio 1 883,35 zł (10 uczestników) i 298,01 zł (60 uczestników), w 2024 r. jednostkowy koszt realizacji Modułu II wyniósł 79,00 zł (51 uczestników).

¹⁶⁸ Otrzymana na mocy umowy nr PSVa.3113.19.40.2022.

¹⁶⁹ Zwrócono 48 832,54 zł.

¹⁷⁰ Zwrócono 29 206,31 zł.

¹⁷¹ Pierwotna kwota dotacji na podstawie umowy Nr PSVa.3113.12.36.2023 z 29.06.2023 wyniosła 19 838,58 zł na realizację Modułu I i 19 232,00 zł na realizację Modułu II. Kwoty te zostały zmniejszone aneksem do ww. umowy z 28 listopada 2023 r.

¹⁷² Zwrócono 1 772,12 zł.

¹⁷³ W przeliczeniu na jedną osobę objętą Programem KWS.

Niewykorzystane kwoty dotacji w wysokości 78 038,85 zł za 2022 r. i 1 772,12 zł za 2023 r. zostały zwrócone w terminie.

(akta kontroli str.1209-1210, 1292, 1380-1382, 1394-1398, 1402-1403, 1420-1428, 1526-1578)

Programem KWS objęto: w 2022 r. - 63 uczestników, w tym dwie osoby miały w aktach osobowych adnotacje pracownika socjalnego o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej, w 2023 r. - 70 osób, w tym jedna osoba posiadała w aktach osobowych adnotacje pracownika socjalnego o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej, a w I kw. 2024 r. – 51 osób (nie występowały wśród nich choroby neurodegeneracyjne).

(akta kontroli str. 2487)

W trakcie realizacji KWS MOPS w bardzo ograniczonym stopniu wykonywał działania promocyjno-informacyjne dotyczące obu Modułów, co zostało szczegółowo opisane w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”

(akta kontroli str. 1387-1388, 1420, 1425, 1514, 1517, 1579-1586)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W trakcie realizacji KWS MOPS w bardzo ograniczonym stopniu wykonywał działania promocyjno-informacyjne dotyczące obu Modułów. Nie rozpowszechniano informacji o realizacji KWS w formie plakatów, ulotek czy artykułów w lokalnej prasie, pomimo że zgodnie z obowiązującą umową, istniała możliwość ponoszenia kosztów kwalifikowanych na tego rodzaju działalność. Podjęto działania jedynie w formie umieszczenia informacji o realizacji KWS na stronie internetowej MOPS, za pośrednictwem mediów społecznościowych i plakatów w punktach podlegających Ośrodkowi.

Dyrektor MOPS wyjaśniła, że przekazywano ustnie informacje na temat możliwości przystąpienia do KWS, jak również zamieszczano informacje o tym programie na stronie podmiotu zewnętrznego realizującego Moduł II.

Zdaniem NIK, działania takie nie były wystarczające i nie przyczyniły się do wzrostu zainteresowania Programem wśród seniorów nieobjętych KWS. W 2023 r. zrezygnowano z zakupu wnioskowanych opasek zakładając, że byłyby one nieużytkowane. MOPS nie wziął jednak pod uwagę, że ograniczone zainteresowanie opaskami w 2022 r. było w dużej mierze spowodowane małym zakresem promocji. Przedłożona kalkulacja założeń kosztów do KWS w zakresie środków przeznaczonych na promocję w 2022 r. wyniosła 1 000,00 zł, a w 2023 r. 677,00 zł. MOPS w 2023 r. na działania promocyjno-informacyjne wykorzystał na realizację Modułu II jedynie 16,50 zł¹⁷⁴.

(akta kontroli str.1387-1388, 1392-1393, 1419-1420, 1424-1425, 1429, 1432, 1517, 1579-1586)

1.8 Realizacja „Opieki 75+”

Opis stanu
faktycznego

W Gminie Zawiercie w latach 2022-2023 realizowano Program Opieka 75+¹⁷⁵. MOPS złożył zapotrzebowanie na środki budżetowe w ramach Opieki 75+ na 2024 r.¹⁷⁶ Realizacja usług opiekuńczych w ramach Opieki 75+ była prowadzona przez opiekunki, które były zatrudnione w MOPS w Dziale Usług Opiekuńczych. W okresie

¹⁷⁴ Zakupiono usługę wydruku plakatów, które informowały o nazwie programu i wysokości dofinansowania.

¹⁷⁵ Dalej: Opieka 75+

¹⁷⁶ W I kw. 2024 r. MOPS nie rozpoczął realizacji Opieki 75+, ponieważ program ten nie został jeszcze uruchomiony.

objętym kontrolą nie były zawierane umowy zlecenia i nie zlecano wykonania zadań organizacjom pozarządowym. Nie dokonano również zakupu usług opiekuńczych od podmiotów sektora prywatnego.

(akta kontroli str. 1804)

Zakres świadczonych przez MOPS usług w ramach Programu Opieka 75+ był zgodny z jego wymogami, ofertami złożonymi przez MOPS i zawartymi przez Gminę z Wojewodą umowami¹⁷⁷ o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie zadania własnego Gminy, tj. świadczenia usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej w ramach Programu „Opieka 75+”. Indywidualnie zakres był określony w decyzjach o przyznaniu usług opiekuńczych i obejmował m.in.: toaletę podopiecznego¹⁷⁸, pomoc przy ubieraniu się, zmianie bielizny pościelowej, zmianie pampersów i pieluchomajtek, zgłaszanie wizyt lekarskich, badań laboratoryjnych, zabiegów, realizację recept, podawanie leków doustnych, przygotowywanie leków na pozostałą część dnia, dostarczenie gorącego posiłku lub pomoc w jego przygotowaniu, załatwianie w razie potrzeby spraw urzędowych lub towarzyszenie w ich załatwieniu, pomoc w utrzymaniu czystości lokalu zajmowanego przez podopiecznego. Jeden z uczestników Programu Opieka 75+ korzystał ze specjalistycznych usług opiekuńczych.

(akta kontroli str. 1853-1868, 1902-1916)

Kwota dotacji otrzymana przez MOPS w 2022 r. na mocy umowy z Wojewodą z 18 maja 2022 r. wyniosła 127 860,50 zł i została wydatkowana w całości. Wkład własny MOPS wyniósł 223 726,20 zł. Łączna kwota wydatków poniesionych na realizację Programu Opieka 75+ w 2022 r. wyniosła 351 586,70zł, a roczny jednostkowy koszt, przy 78 uczestnikach, wyniósł 4 507,52 zł. W 2023 r. kwota dotacji wyniosła 262 265,00 zł, z czego wydatkowano 257 849,31 zł. Niewykorzystana kwota dotacji 4 415,69 zł została zwrócona prawidłowo¹⁷⁹. Dyrektor MOPS wyjaśniła, że środki te nie zostały wykorzystane z przyczyn niezależnych od MOPS, tj. zgonów uczestników, umieszczenia niektórych uczestników w zakładzie opiekuńczo – leczniczym i domu pomocy społecznej. Wkład własny w 2023 r. wyniósł 171 899,54 zł. Łącznie w 2023 r. wydatkowano na realizację Programu Opieka 75+ 429 748,85 zł, a roczny jednostkowy koszt wyniósł przy 82 uczestnikach 5 240,00 zł.

(akta kontroli str.1857, 1911, 1982-1988)

W 2022 r. liczba osób korzystających z Programu Opieka 75+ wyniosła 78 osób, z czego cztery osoby posiadały orzeczenie o niepełnosprawności z przyczyny 10-N, a w przypadku 16 uczestników pracownicy socjalni/pielęgniarki odnotowali podejrzenie choroby neurodegeneracyjnej. W 2023 r. ogółem z Programu Opieka 75+ korzystało 82 uczestników, w tym pięć osób posiadało orzeczenie 10-N, a 12 uczestników posiadało adnotacje o podejrzeniu choroby neurodegeneracyjnej.

(akta kontroli str. 2487)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności MOPS, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

¹⁷⁷ Umowy: Nr PSVa.3113.4.17.2022 z 18 maja 2022 r. i Nr PSVa.3113.10.17.2023 z 3 lipca 2023 r.

¹⁷⁸ Mycie ciała, mycie głowy, czesanie, pielęgnacja jamy ustnej, higienę paznokci rąk i nóg.

¹⁷⁹ W dniu 12 stycznia 2024 r. dokonano zwrotu dotacji na rachunek Wojewody..

1.9 Realizacja innych programów, w tym lokalnych skierowanych do osób w wieku 60+

Opis stanu faktycznego

Oprócz wymienionych we wcześniejszych punktach niniejszego wystąpienia pokontrolnego programów skierowanych do osób w wieku 60+ MOPS realizował w okresie objętym kontrolą również inne programy: AOOD, OW i Zawierciański Senior- Aktywnie!.

(akta kontroli str. 2476-2483)

1.9.1 Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej

W okresie objętym kontrolą Gmina przystąpiła na mocy umów¹⁸⁰ zawartych z Wojewodą do Programu AOOD, który finansowany był ze środków Funduszu Solidarnościowego, a za jego stworzenie odpowiadało Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej¹⁸¹. Program AOOD miał na celu zapewnienie dostępności do usług asystencji osobistej, tj. wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym osób z niepełnosprawnością z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności i o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Program ten obejmował osoby w różnym wieku. Wsparcie polegało na pomocy w codziennych czynnościach i funkcjonowaniu w życiu społecznym¹⁸².

(akta kontroli str. 1989-2011, 2045-2054, 2063-2089, 2095-2104, 2110-2144, 2158-2167)

Dyrektor MOPS podała, że realizacja programu AOOD umożliwiła osobom z niepełnosprawnością skorzystanie z pomocy asystenta przy wykonywaniu codziennych czynności i funkcjonowaniu w życiu społecznym, pozwoliła ograniczyć skutki niepełnosprawności. Prowadzone działania stymulowały osoby z niepełnosprawnością do podejmowania aktywności, umożliwiały realizowanie prawa do niezależnego życia oraz przeciwdziałały dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność i wykluczenie społeczne osób z niepełnosprawnością.

(akta kontroli str. 2488-2490)

Wśród 28 uczestników Programu AOOD w 2022 r. nie było osób z chorobami neurodegeneracyjnymi. W 2023 roku na 36 uczestników 24 osoby posiadały orzeczenia o niepełnosprawności z przyczyny 10-N, a w I kw. 2024 r. 25 spośród 57 uczestniczących osób posiadało takie orzeczenie.

(akta kontroli str. 2481)

Na realizację programu MOPS poniósł w 2022 r. wydatki w kwocie 282 871,47 zł, w 2023 r. w kwocie 407 771,00 zł, a w I kw. 2024 r. - 17 348,56 zł. Jednostkowy koszt na uczestnika wyniósł w 2022 r. 10 102,00 zł, w 2023 roku 11 326,00 zł, a w I kw. 2024 r. 304,00 zł. Środki wykorzystane na realizację działań pochodziły wyłącznie z dotacji.

(akta kontroli str. 2480)

¹⁸⁰ Nr PSXI.AOOD.946.1.84.2022 z 28 lutego 2022 r., nr PSXI.AOOD.946.1.101.2023 z 20 lutego 2023 r. i nr PSXI.AOODzN.946.1.115.2024.

¹⁸¹ Dalej: MRiPS.

¹⁸² Pomoc w zakupach, załatwianie spraw urzędowych, korzystanie z dóbr kultury.

1.9.2 Opieka Wytchnieniowa

Na podstawie umów¹⁸³ zawartych z Wojewodą MOPS realizował w okresie objętym kontrolą Program OW, który finansowany był ze środków Funduszu Solidarnościowego, a za jego stworzenie odpowiadało również MRiPS.

Program OW kierowany był do członków rodzin lub ich opiekunów, którzy wymagają wsparcia w postaci doraźnej, czasowej przerwy w sprawowaniu bezpośredniej opieki nad dziećmi z orzeczeniem o niepełnosprawności, a także nad osobami posiadającymi orzeczenie o niepełnosprawności albo orzeczenie traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Usługa w ramach Programu OW była realizowana w miejscu zamieszkania osoby z niepełnosprawnością. Faktyczni opiekunowie mogli przeznaczyć wolny czas na realizację swoich zainteresowań, spotkań towarzyskich, odpoczynku, ustalenie niezbędnych wizyt lekarskich, jak również załatwienia niezbędnych spraw urzędowych.

(akta kontroli str. 2199-2223, 2229-2239, 2242, 2277-2288, 2327-2350)

Dyrektor MOPS podała, że efektem tych działań było m.in. obniżenie stresu opiekunów i poprawa funkcjonowania systemu rodzinnego.

(akta kontroli str. 2488-2490)

W 2022 r. w Programie OW uczestniczyło 21 osób, w tym cztery osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności z przyczyny 10-N, w 2023 r. 32 osoby, w tym osiem z orzeczeniem 10-N, a w I kw. 2024 r. w ww. programie uczestniczyło 41 osób, w tym 10 osób z takim samym orzeczeniem.

(akta kontroli str. 2481)

Na realizację Programu OW poniesiono w 2022 r. wydatki w kwocie 194 797,82 zł, w 2023 r. 219 240,80 zł, a w I kw. 2024 r. 3 078,07 zł. Jednostkowy koszt na uczestnika wyniósł, odpowiednio: 9 276,00 zł, 6 854,00 zł i 75,00 zł. Środki wykorzystane na realizację działań w latach 2022-2023 pochodziły wyłącznie z dotacji. W I kw. 2024 r. z dotacji wydatkowano 2 998,12 zł, a ze środków własnych 79,95 zł.

(akta kontroli str. 2480)

1.9.3 Zawierciański Senior – Aktywnie!¹⁸⁴

W dniu 28 grudnia 2020 r. Gmina zawarła z Województwem Śląskim reprezentowanym przez Zarząd Województwa Śląskiego pełniącym rolę „Instytucji Zarządzającej Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020” umowę¹⁸⁵ o dofinansowanie projektu współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Umowa ta obowiązywała do 31 maja 2023 r. Celem projektu było upowszechnienie i zwiększenie dostępu do usług społecznych¹⁸⁶ w Zawierciu, w szczególności dla osób zamieszkujących na obszarach rewitalizowanych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, tj. objęcie usługami opiekuńczymi, asystenckimi, działaniami społecznymi związanymi z klubem seniora oraz systemem teleopieki.

¹⁸³ Nr PSXI.OW.946.2.90.2022 z 28 lutego 2022 r., nr PSXI.OW.946.2.101.2023 z 17 lutego 2023 r. i nr PSXI.OW.946.2.109.2024 r.

¹⁸⁴ Dalej: ZSA.

¹⁸⁵ UDA-RPSL.09.02.05-24-0124/20-00.

¹⁸⁶ Prowadzono pomoc w zakresie cateringu posiłków, usługi kosmetyczno/fryzjerskie, porady psychologiczne, prawnicze, dietetyczne, fizjoterapeutyczne.

W ramach realizacji ZSA w 2022 r. objęto działaniami 75 osób powyżej 60+, a w 2023 r. 77 osób. MOPS nie posiadał informacji czy uczestnicy ZSA cierpieli na choroby neurodegeneracyjne.

(akta kontroli str. 2363-2454, 2481)

W dniu 16 lutego 2022 r. Gmina zawarła umowę partnerską¹⁸⁷ na rzecz realizacji projektu konkursowego ZSA z podmiotem zewnętrznym¹⁸⁸. Zgodnie z zapisami umowy Gmina pełniła funkcję partnera wiodącego¹⁸⁹. Partner, zgodnie z ww. umową, realizował m.in. następujące zadania: zapewnienie teleopieki i wsparcie opiekunów faktycznych wraz ze szkoleniem z zakresu obsługi teleopasek i szkolenie dla opiekunów faktycznych z zakresu opieki nad osobami niesamodzielnymi. Partner odpowiedzialny był również m.in. za: pomoc w promocji projektu oraz wspólnie z Liderem za nabór i rekrutację uczestników (opiekunów faktycznych).

(akta kontroli str. 2455-2472)

W ramach realizacji ww. projektu wykonywano działania polegające m.in. na usługach opiekuńczych realizowanych siedem dni w tygodniu w miejscu zamieszkania osób objętych wsparciem w formie: dostawy ciepłego jedzenia, usługach fryzjerskich/kosmetycznych, fizjoterapii, poradach: psychologa, prawnika, dietetyka. Utworzony został również Klub Seniora, w którym organizowany był czas wolny seniorów. Prowadzono zajęcia o charakterze edukacyjnym, plastycznym, integracyjnym, profilaktycznym i rozwojowym, cykl zajęć z aktywizacji cyfrowej, fizycznej. Ponadto, seniorzy otrzymywali wsparcie psychologiczne. Efektem realizowanych działań w ramach ZSA było zwiększenie dostępu do usług społecznych i opiekuńczych. Założone w ZSA wskaźniki zostały osiągnięte.

(akta kontroli str. 2477-2483)

Wydatki na realizację ZSA w 2022 r. wyniosły 1 255 746,61 zł, z czego 1 157 727,01 zł stanowiły środki z dotacji, a 98 019,60 zł środki własne. Do 31 maja 2023 r. wydatki wyniosły 721 506,40 zł, z czego 692 466,40 zł stanowiły środki z dotacji, a 29 040,00 zł środki własne. Jednostkowy koszt w 2022 r. na uczestnika wyniósł 16 743,00 zł¹⁹⁰, a w 2023 roku jednostkowy koszt wyniósł 9 370,00 zł¹⁹¹.

(akta kontroli str. 2480)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, zwraca uwagę na:

Uwagi

1. Konieczność przestrzegania przez MOPS, przy wydawaniu decyzji administracyjnych w sprawie udzielenia świadczeń wymienionych w ustawie o pomocy społecznej, zasad dotyczących terminowego załatwiania sprawy określonych w art. 35 Kpa.
2. Konieczność wskazywania przez MOPS w decyzjach o skierowaniu do RDP okresu na jaki osoba zainteresowana została do niego skierowana (pobyt okresowy lub stały) oraz zakresu usług opiekuńczych przysługujących danej osobie, jak również

¹⁸⁷ Nr 30/02/RC/2022.

¹⁸⁸ Dalej: Partner.

¹⁸⁹ Dalej: Lidera.

¹⁹⁰ Z czego 15 436,00 zł wyniósł koszt z dotacji, a 1307,00 zł ze środków własnych.

¹⁹¹ Z czego 8 993,00 zł wyniósł koszt z dotacji, a 377,00 zł ze środków własnych.

konieczność ujmowania w dokumentacji postępowań dotyczących wydania przedmiotowych decyzji niezbędnych zaświadczeń lekarskich oraz dokumentów dotyczących ustalen sposobu świadczenia usług bytowych i opiekuńczych w RDP.

3. Konieczność podejmowania przez MOPS właściwych działań przy wyborze podmiotów świadczących usługi z zakresu pomocy społecznej.

oraz wnosi o:

Wnioski

1. Sporządzenie i przedstawienie RM sprawozdania z działalności MOPS za 2023 r., jak również przedstawienie RM potrzeb w zakresie pomocy społecznej, zgodne z przepisem art. 110 ust. 9 ustawy o pomocy społecznej.

2. Informowanie osób starszych oraz ich opiekunów o możliwości skorzystania z programu KWS poprzez zamieszczanie informacji w ogólnodostępnych miejscach na terenie Gminy.

W odniesieniu do nieprawidłowości dotyczącej powołania Zespołu Zarządzającego w ramach Strategii na lata 2023-2030, z uwagi na fakt, że została ona usunięta w toku kontroli NIK, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwagi i
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 28 października 2024 r.

Kontroler

Anna Loppe

Gł. specjalista kontroli państwowej

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

